ఓం

శ్రీ రామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః.

* బాల సరస్వతి ౩.

శ్రీ లక్ష్మీనారాయణ గ్రంథమండలి ౧.

*
* *

ఆంధ్ర కారకోపనిషత్తు.

౧౦-౫-౧౯౩౫.

వెల 10/- అ.

సాహిత్య విద్యాప్రవీణ, ఉభయభాషాప్రవీణ:

పంతుల లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రి

ఓం

శ్రీ రామ చంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీ జ్ఞానానంద గ్రంథమాలిక :

* * *

ఆంధ్రకాఠకోపనిషత్తు

౧౦-౪-౧౯౩౪.

సాహిత్య విద్యాప్రవీణ, ఉభయభాషాప్రవీణ:

పంతుల లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రి

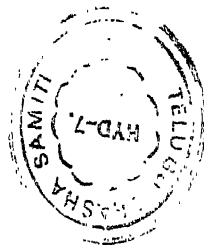
శ్రీ రామానుజ విలాస ముద్రణాలయము,

విజయనగరము.

ప్రథమ ప్రచురణము,

[౧,౦౦౦].

— (కృతి సమర్పణము) —

బంధుర మాయా గుణ

సం బంధము నెడలించి

తత్త్వ భావ మొసఁగు

నీ గ్రంథమును

భక్తి నే తద్గ్రంథమునకె

యంకితంబుగాఁ గావింతున్.

~

ఓం

పరబ్రహ్మణేనమః.

ప్రార్థనము.

—(౧)—

అజ్ఞానావరణంబుచే ఘటపటా ద్యాకారమై తోఁచు భే
దజ్ఞానంబను "మాయలాడి" వలలోఁ దాల్కొంట, *మూఢుండనై
విజ్ఞానంబు గ్రహింప, నియ్యుపనిష ద్వేద్యంబు, నిం కే, నభే
ద జ్ఞానంబు సమాశ్రయింతుఁ, బరమార్థావాప్తిఁ జేకూర్పఁగన్.

కలుషంబుల్ దొలఁగించి మోక్షపదమున్ గల్గించు శ్రీరమ్య ప
జ్జల జోద్భూతపరాగపాళి శిలఁ గాంతారత్నముం జేయు నీ
లలిత శ్రీ నవమేఘ కాంతి తను దర్శా కాంక్షినౌ నాయఘం
బులఁ బోకార్చి తరింపఁ జేయవె భవాంభోరాశి; సీతాపతీ !

దుష్టవేత్రతలే ఘంటము తోడివ్రాత
లగు విధిగ పరివర్తనంబు గడియించి
కరుణారససుధాధారలఁ గురిసినట్టి
యాదికవి! మన్నమస్కృతు లందికొనవె!

పదునాల్గేండ్లపు డేను సేసిన కవిత్వంబున్ సమీక్షించి తీ
వ్ర దయా మంజులమూర్తియై మిగుల హర్షంబొంది, తానస్మద
భ్యుదయాకాంక్షవహించి, శాస్త్రకళలాప్తుంబోలి నేర్పించె, న
ప్రథితౌన్నత్యునిఁ దొల్త గొల్తునెద 'శ్రీరామానుజాచార్యునిన్.'

---

* జీవుండనై

పండితాభిప్రాయములు.

శ్రీయుత పంతుల లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రిచే రచియింపఁబడిన యీ "ఆంధ్ర కఠ కోప నిషత్తు"ను నేను స్థాలీపులాకన్యాయముగా పరిశీలించి యున్నాను.

ఇది శ్రీ శంకర భగవత్పాదుల భాష్యమును చక్కఁగా ననుసరించి మనోహర శైలిగల ఆంధ్రభాషలో వ్రాయబడినట్లు నాకవగతమైనది.

ఆత్మ (బ్రహ్మ) విద్యాభిలాషులగు వారల కిది యత్యంత సుబోధకముగ నుండఁగలదనియు, పాఠకులకు శంకరభాష్యార్థమును 'కరతలామలకము' గావింపగలదనియు, నా దృఢవిశ్వాసము.

1-4-1935.

ఇట్లు:
పేరి లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రి.
శ్రీ విజయనగర మహారాజ సంస్కృత కళాశాలా
న్యాయ ప్రధానోపాధ్యాయుఁడు.

శ్రీయుత పంతుల లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రిగారి కఠోపనిషత్తు యొక్క ఆంధ్రీకరణమునందలి యుపనిషత్తాత్పర్యము, శాంకరభాష్యానుసారముగా నున్నదనుట నిర్వివాదాంశము.

వీరు ఉభయభాషాప్రవీణ, విద్యాప్రవీణ పరీక్షలయం దుత్తీర్ణులై వానికొఱకు చేసిన పరిశ్రమమేగాక వేఱుగ నీ యుపనిషత్తును స్వయముగా నర్థజ్ఞానముతో నభ్యసించి, యన్యూనానతిరిక్తముగ నాంధ్రీకరించుట మిగుల శ్లాఘనీయము.

2-4-1935.

ఇట్లు:
నౌడూరు వేంకటశాస్త్రి,
శ్రీ విజయనగర రాజకీయ సంస్కృతకళాశాలా
వ్యాకరణాలంకారోపాధ్యాయుఁడు.

Mr. Pantula Lakshminarayana Sastri has translated **Kathakopanishad** and he has utilised Sri Sankara's Commentary on this Upanishad. I am one of those who have lost faith in metrical translations of famous works like the Upanishads for they serve no purpose, or rather they do not serve the purpose for which they are alleged to be done They are, if they are correct translations almost Transliterations of the originals and as such they will not be useful to those who do not know Sanskrit. The present translator has rendered the original into Telugu and it reads well. So for as I have gone through it which is cursory at best, it appears to be following the original with a fair amount of success. I wish the author every success in his adventure of publishing his translation.

7—5—1955

(Sd.) K. RANGACHARI, M. A., B. L.,
Prof. Maharajahs College,
VIZIANAGRAM.

శ్రీ పరదేవతాయైనమః.

ఒక చిన్న విజ్ఞప్తి.

మానవ ప్రపంచమున నానాటి కెల్ల మార్గముల జ్ఞాన మభివృద్ధి నొందుచుండె ననుటలో సందియ మందవలసినది లేదు. జీవకోటియందెల్ల విశేష జ్ఞాన మలవఱచుకొను తెలివు గనిపెట్టు శక్తి, భగవాను ననుగ్రహమున మానవునికే గలదు. నిద్రాహారాదులం దావశ్యకమగు సాధారణ జ్ఞానముగాక మంచి చెడ్డలను బరిశీలించు వివేకము గలుగుటయే మానవునియందలి విశేషము. అది సాధారణముగా మానవకోటియందుండి, సంసారసాగరతరణతరణియై, వెలయుచుండుట క్రొత్తగాదు.

ఇంక వివేకముగల ప్రాణిమాత్రమెల్ల సుఖమునే కోరుచుందురుగదా! అదియుం బ్రవాహరూపమున నిత్యమై యవిచ్ఛేదముగ నుండవలయునను నుద్దేశము ప్రాణికోటికెల్ల నుండుననియే నా నిశ్చయము.

ఆయ్యాది మనోరథసాధకములగు ధనాదులచేఁ గలుగుచుండును. అందును వివేకము చాలనిచో వానివలనఁ గలుగు సుఖముకంటె దుఃఖమే యొక పాలు హెచ్చని నా విశ్వాసము.

అట్టి వివేకము గలిగినను సత్సుఖము నిత్యముగాని మానవునికి పూర్ణమనోరథసిద్ధి గలుగ లేదనియే చెప్పవచ్చును.

కావున నిత్యసుఖ మవశ్యము మానవునకు సంపాదనీయ వస్తువనుటకు సందియములేదు. అది యెట్లు గల్గును! ప్రాచీనులగు మనపెద్దలు పెక్కులగు సంసారమార్గములఁ దిరిగి తిరిగి వానిలోఁ గష్టసుఖము లనుభవించి తుదకు, నిత్యసుఖము నొసంగు మార్గమెయ్యది? యని విచారించి తత్త్వజ్ఞాన సాధక మార్గమే నిత్యసుఖదాయకమని తద్విషయమున బహు గ్రంథముల వ్రాసి వారి జీవితమంతయు దానికై వినియోగించిరనుటలో సందియమొందవలసినదిలేదుగదా!

అట్టి గ్రంథము లసంఖ్యాకములైయుండుట, నివియని యివి, నిన్నియనియు, నెన్నఁజాలను. కాని యివియెల్ల ననితర విజ్ఞేయములై, పండితమాత్రవేద్యమగు సంస్కృతభాషలో నుండుటచేఁ దద్విషయములు ముద్రానిబద్ధపేటికాంతర్గత సువర్ణభూషణములై, సాధారణులకు సుగ్రాహములుగాకుండెను.

అట్టివి నిత్యసుఖాభిలాషులగు సర్వజనులకును సాధారణముగా సంభవింపఁ దగు మార్గమును జేయు మహనీయులుండుట యావశ్యకము కాకపోదుగదా!

ప్రకృతము, బ్రహ్మశ్రీ. పంతుల లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రి కౌశకోపనిషదర్థము నాంధ్రీకరించి లోకమున కెంతయు మహోపకృతి యొనర్చిరి.

వీరు నాకు బంధువులును, చిరపరిచితులును నగుటయేగాక, శ్రీ విజయనగర సంస్కృత కళాశాలయందు విద్యాభ్యాసము చేయుతఱిఁ, గొన్ని విషయములలో నపుడపుడు నన్నుఁ దెలిసికొనుచు, గురుసంఘములో నన్నుఁగూడఁ జేర్చుకొనుట వీరి విజ్ఞానము నెఱుంగుదును. వీరు తమ "ఆంధ్ర కౌశ కోప నిషత్తు" వ్రాసి, నాయొద్ద నామూలాగ్రముగఁ జదివిరి. అందుఁగల యమూల్యవిషయముల నాస్వాదించు నావేశముననో, తత్కవితామృతరసాస్వాదనపారవశ్యముననో లేక యది నిర్దుష్టమై వెలయుటనో, నా కా గ్రంథమున నెచ్చటను నెట్టిదోషములును గానరాలేదు. బాల్యముననే యిట్టి వివేకము గలిగి, మహానుభవముగల వృద్ధపండితులు మాత్రమే చేయవలసిన యిట్టి యసాధారణమగు నుపనిషదాంధ్రీకరణము, నిట్లు నిర్దుష్టముగ వీరుచేయుట, నెంతయు శ్లాఘాపాత్రము లనకతప్పదు. వీరి యీ గ్రంథము సర్వసాధారణవేద్యమైయుండుట, నెల్లవారికిని బరిగ్రాహ్యమగుటయేగాక, విద్యాశాలలందును, కళాశాలలందును విద్యార్థులకు సైతము నవశ్యపఠనీయమగుటలో సందియంపడనక్కఱలేదని నా నిశ్చయము.

ఆకుండి వెంకటశాస్త్రి,

శ్రీ విజయనగర సంస్కృత కళాశాలాప్రధానాంధ్ర పండితుఁడు.

I read with interest the Telugu translation of the Kathakopanishad made by Mr. Pantula Lakshminarayana Sastri. As he is proficient in the Sanskrit and the Telugu languages, there can be no misgiving as his ability for rendering a Sanskrit work into classical Telugu. The Pandit made a new departure in this translation in as much as he included in it the exposition of the text by the famous Sankaracharya. The translation gives one a good conception of the teaching contained in the Upanishad though according to the school of sankara. Such translations alone serve the purpose of enriching the literature in the language while literal ones are worse than their originals and defeat their very object. Mr. Lakshminarayana has to be congratulated on making a real contribution to the Telugu literature and earning the gratitude of the Telugu people. I hope the book will enjoy the popularity it deserves.

M. R. Sanskrit College,
Vizianagram,
10-5-35.

(Sd.) P. V. Ramanujaswami, m. a.
Principal.

ఓం శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణేనమః.

నాలుగు మాటలు.

“పరమేశ్వర భక్తి శూన్యమును, దుష్టాచరణాసక్తమునునగు మచ్చిత్తమును శోకమోహాది విషయరాహిత్యముగాఁ జేయుట కేతదుపనిషదర్థజ్ఞాన మావశ్యకమని నేను గుర్తించితిననుటకు మాత్రమె యీ యుపనిషదాంధ్రీకరణము చిహ్నము” అని మాత్రమె విద్వాంసులు భావింపఁగోరెదను.

ఏతదాంధ్రీకరణము నామోదించు పాఠకులు, శ్రీ విజయ నగరమహారాజ సంస్కృత కళాశాలా పండిత వర్గమునకు మాత్రమె, కృతజ్ఞతఁ జూపుట న్యాయము. నేను వారి బోధనామృతమును గ్రోలిన పిపాసువును. ఇందేదేని విషయ కుసుమము వికసించుట సత్యమగునేని, యది వారి దోహద ప్రభావమే. ఇందలి దోషములు మాత్రము నావి.

నేను సంస్కృతకళాశాలయందు విద్యాభ్యాసముఁ గావించు తఱి నేతదుపనిషదర్థమును, మనోరంజకముగా తన్మయత్వముతో బోధించిన, మద్గురువరేణ్యులు బ్ర. శ్రీ. అప్పల్ల జోగన్నశాస్త్రి గారికి భక్తియుక్తుఁడనై ప్రణతిశతము లర్పించుచున్నాఁడను. ఈ గ్రంథము నొక్కనెలలో నాంధ్రీకరించుటకు దగు శక్తి నొసంగిన శ్రీరామచంద్రునకు భక్తిసుమాంజలులు.

ఆదరాధిక్యముచేత, గోరంతలగు నిందలిగుణములను కొండంత లుగా వర్ణించి, యమూల్యాభిప్రాయముల నొసంగిన మద్గురువరేణ్యు లకును, మత్పోషకులగు, కిళాంబి రంగాచార్యులుగారికిని నా నమ స్కృతములు.

ఏతద్రచనకు నన్నుఁ బ్రోత్సహించిన పు. వెం. స్వామి షి భృతులగు భక్తులకు ధన్యవాదములు.

దీని ముద్రణకగు వ్యయము, నాదరపూర్వకముగా భరించిన, శ్రీ జ్ఞానానందాశ్రమమునకును, శ్రీ జ్ఞానానందరామానందులకును కృతజ్ఞతా పూర్వకాభినందనములు.

దీనిని సర్వాంగసుందరముగ ముద్రించిన శ్రీ రామానుజ విలాస ముద్రణాలయమున కాశీర్వాదములు.

ఇట్లు సర్వజనవిధేయుఁడు:

పంతుల లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రి

గజపతినగరము పోష్టు.

1—5—35

శ్రీరస్తు

మారుతీ ! ఓమ్. సరస్వతీ !

శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణేనమః.

ఆంధ్ర కాఠ కోప నిషత్తు.

ఓం. సహ నావవతు, సహనౌభునక్తు, సహవీర్యం కరవావహై
తేజస్వి నావధీతమస్తు, మావిద్విషావహై
ఓం శాంతి శ్శాంతి శ్శాంతిః

ఓం. ఉశన్హ వై వాజశ్రవస స్సర్వ వేదసం దదౌ
తస్య హ నచికేతా నామ పుత్ర ఆస ॥౧॥

(ఓం నమో భగవతే, వైవస్వతాయ, మృత్యవే
బ్రహ్మ విద్యాచార్యాయ, నచికేతసేచ ")

[మంజరులు]

ఫలము నభ్యర్థించి వాజశ్రవసుఁడు
* సలిపినాఁడట : తొల్లి సర్వమేధమ్ము
సర్వస్వ ధనమందొసఁగెవాఁడు, వాని
కిం బుత్రుఁ డఁట నచి కేతోఽభిధుండు.

తగ్ంహ కుమారగ్ం సన్తం దక్షిణాసునీయమానాసు
శ్రద్ధాఽఽవివేశసోఽమన్యత ॥౨॥

దక్షిణారూప గోదాన ప్రవృత్తిఁ
గని, కుమారుఁ డతండు జనకేష్టకామ
సంప్రయుక్తంబైన శ్రద్ధవహించి
తనలోన నీరీతిఁ దలఁపోయఁ దొడఁగె.

---

* విశ్వజిద్యాగంబు విరచించెఁ దొల్లి,

వాని యనిర్జ్ఞాత ప్రాప్త్యభిలాష,
వాని నిర్జ్ఞాతప్రాప్త్య ప్రతీక్షణము,
వాని సత్సంయోగ భవసూనృతాల,
వాని యాగారామ భవమైన ఫలము,
వాని పుత్ర పశు సర్వమ్ము హరించు
నన శన రూపమౌ నక్కల్మషంబు.

తిస్రో రాత్రీర్యదవాత్సీర్గృహే మేఽనశ్నన్
బ్రహ్మ న్నతిథి ర్నమస్యః
నమస్తేఽస్తు బ్రహ్మన్ స్వస్తి మేఽస్తు
తస్మాత్ ప్రతి త్రీ న్వరా న్వృణీష్వ ॥౯॥

మృత్యువు :—

బ్రాహ్మణా ! యతిథివి ప్రణతి కర్హుఁడవు
నిరశనంబుగను మున్నిశ లుంటి విచట,
నతిఁ గొమ్ము, శుభమిమ్ము నాకు, నీ రేలు
మూఁటికిం, గోరుము మూఁడు వరాలు.

శాంత సంకల్ప స్సుమనా యథాస్యా
ద్వీతమన్యు ర్గౌతమో మాఽభి మృత్యో !
త్వత్ప్రసృష్టం మాఽభివదేత్ప్రతీత
ఏతత్త్రయాణాం ప్రథమం వరం వృణే ॥౧౦॥

శమిత సంకల్పుండు, సుమనస్కుఁడగుచు
ననుఁ గూర్చి రుసఁ బాయుతను గౌతముండు,
నీ వంప ; నెఱిఁగి, న న్దీవించుఁ గాత !
మూఁడింట నియ్యది మొదటి వరంబు.

యథా పురస్తాద్భవితా ప్రతీత ఔద్దాలకి రారుణిర్మత్ప్రసృష్టః
సుఖగ్ం రాత్రీః శయితా, వీతమన్యుస్త్వాం దదృశివాన్ మృత్యు
ముఖాత్ప్రముక్తమ్ ॥౧౧॥

మృత్యువు :—

పూర్వమట్లనె స్నేహ పూర్ణమౌ బుద్ధి
నీయందుఁ బ్రీత్యభి జ్ఞాయుక్తి నిలుపు
నౌద్దాలకి యగు నయ్యారుణి యింక
మదనుగ్రహావాప్తి మది నల్క వీడి
యమ మందిరాగతు నారసి నిన్ను
రాత్రుల సుఖ వినిద్రలఁ దేలఁ గలఁడు.

స్వర్గే లోకే నభయం కించనాస్తి, నతత్రత్వం, జరయా బిభేతి,
ఉభే తీర్త్వా అశనాయాపిపాసే, శోకాతిగో మోద తే స్వర్గలోకే॥౧౨॥

స్వర్గలోకమున రోగ భయమింత లేదు
వెఱువఁ డెవ్వఁడు జరా భీతి, లేవందు
నీవు, నాకలి దప్పు లెఱుఁగక దుఃఖ
వర్జితుండయి సుఖింపఁగ వచ్చు నచట.

స త్వ మగ్నిం స్వర్గ్య మధ్యేషి మృత్యో !
ప్రబ్రూహి త్వం శ్రద్ధధా నాయ మహ్యమ్,
స్వర్గ లోకా అమృతత్వం భజన్త
ఏతద్ద్వితీయేన వృణే వరేణ ॥౧౩॥

యజమానులమృతత్వ మందంగఁ జేయు
స్వర్గలోకప్రాప్తి సాధనం బైన
స్వర్గ్యాగ్నిఁ దెలుపుము శ్రద్ధాయుతుండ
నగు నాకు ; నిది ద్వితీయంబౌ వరంబు.

ప్ర తే బ్రవీమి తదు మే నిబోధ స్వర్గ్య మగ్నిం నచికేతః ప్రజానన్
అనన్త లోకాప్తి, మథో ప్రతిష్ఠాం, విద్ధి త్వ మేతం నిహితం గుహాయామ్॥౧౪॥

మృత్యువు :—

స్వర్గ్యాగ్ని విజ్ఞాన వంతుండ నేను
నీకుఁ దెల్పెదను దాని నెఱింగికొనుము

అద్ధి; యనంత లోకాప్తి సాధనము
జగదాశ్రియము, ‡ గుహా సంనివిష్టంబు.

లోకాది మగ్నిం తమువాచ తస్మై
యా ఇష్టకా యావతీర్వా యథా వా
స చాపి తత్ప్రత్యవదద్యథోక్త
మథాఽస్య మృత్యుః పునరేవాహ తుష్టః ‖౧౫‖

భువనాదియగు నగ్ని వివరించి వాని
కె వియిష్టకలో, యవి యెన్నియో, యెట్లో ?
తెలుప; నాతఁడు ననూదితముఁ గావించెఁ
బరితుష్టి, మృత్యువు తిరుగ నిట్లనియె.

తమ బ్రవీత్ ప్రీయ మాణో మహాత్మా,
వరం తవే హాద్య దదామి భూయః,
తవైవ నామ్నా భవితాఽయమగ్నిః,
సృంకాం చేమా మనేక రూపాంగృహాణ ‖౧౬‖

శిష్య యోగ్యత నారసి మహాత్ముఁడనును
ప్రముదుఁడై, నీకిష్ట వరమిత్తుఁ దిరుగ
నీపేరనే యింక నెగడు నియ్యగ్ని
చిత్ర స్వరూప నీ † సృంకఁ గైకొనుము.

త్రిణాచికేతస్త్రిభిరేత్య సంధిం, త్రికర్మకృత్తరతి జన్మమృత్యూ,
బ్రహ్మజజ్ఞం, దేవ, మీడ్యం విదిత్వా నిచాయ్యే మాగ్ం
శాంతి మత్యన్తమేతి ‖౧౭‖

మాతృ పితృ గురు సంబంధ త్రియుండు,
యజనాది కర్మ త్రియ విభాసియగు, త్రి
ణాచికేతుండు జన్మము మృతిం బాసి
సంస్తుత్యుఁడును, బ్రహ్మ జజ్ఞుఁడౌ దేవు

† విద్వాంసులయొక్క బుద్ధియందుండునది.
‡ శబ్దవతియగు రత్నమాల లేక అనుత్పితమగు కర్మగతి.

భావించి, యాత్మభావముచేతఁ గాంచి,
నిజ బుద్ధిఁ దోఁచు శాంతినిఁ బొందు మిగుల.

త్రిణాచికేతస్త్రయమేత ద్విదిత్వా
య ఏవం విద్వాంశ్చినుతే నాచికేతమ్
స మృత్యు పాశాన్పురతః ప్రణోద్య
శోకాతిగో మోదతే స్వర్గలోకే ॥౧౮॥

నాచికేతాగ్నిం ద్రిణాచికేతుఁడయి
యిత్త్రియం బెఱిఁగి యిల్లెవ్వాఁడు గొలుచు
నకృతాత్ముఁడు మేను సృక్క కమున్న
యజ్ఞాన కోప రాగాధర్మ రహితుఁ
డై, స్వర్గమున విరాడాత్మ స్వరూప
మంది, యశోకుఁడై యామోదమొందు.

ఏష తేఽగ్నిర్నచికేతః స్వర్గ్యో
యమవృణీథా ద్వితీయేన వరేణ,
ఏతమగ్నిం తవైవ ప్రవక్ష్యంతి జనాస,
స్తృతీయం వరం నచికేతో! వృణీష్వ ॥౧౯॥

స్వర్గ్య వహ్ని ద్వితీయా వరముగా నన్ను
నడిగి. తదియోసంగఁ బడియె నీకిదిగో!
నరులు నీపేరఁ బిల్తురు దీని, మూఁడ
వ వరంబు నచికేత! ప్రార్థింపు మింక.

యేయం ప్రేతే మనుష్యేఽస్తీత్యేకే, నాఽయమస్తీతిచైకే,
ఏతద్విద్యా మనుశిష్టస్త్వయాఽహం వరాణామేష వరస్తృతీయః॥౨౦॥

దేహేంద్రి యాత్మబుద్ధి వ్యతిరక్త
మగు నాత్మ, నరుఁడీల్గ నడరునందొకరు,
అద్ది లేదండ్రొక; రది, విచికిత్స,
* యీ విద్యఁ దెల్పు నాకిది తృతీయంబు.

---

* బ్రహ్మవిద్య.

దేవైరత్రాపి విచికిత్సితం పురా,
నహి సుజ్ఞేయ మణురేష ధర్మః,
అన్యం వరం నచికేతో! వృణీష్వ.
మా, మోపరోత్సీరతి మాసృజైనమ్ ॥౨౧॥

మృత్యువు :—

అమరులున్ విచికిత్స నంది రియ్యెడల.
సూక్ష్మ మీధర్మ, మసుజ్ఞేయ మగుట
నచికేత! వరము నన్యముఁ గోరు, మివ్వ
రమ్ము వీడు; ముపరోధమ్మొనర్పకుము.

దేవైరతాపి విచికిత్సితం కిల,
త్వంచ మృత్యోయన్న సుజ్ఞేయ మాత్థ,
వక్తాచాస్యత్వాదృగన్యోనలభ్యో,
నాఽన్యో వర స్తుల్య ఏతస్య కశ్చిత్ ॥౨౨॥

సురలిందు విచికిత్సఁ జూపుటవలన
నాత్మ తత్త్వము నీవు నజ్ఞేయ మనుట
నిది తెల్ప నీకంటె నితరుండు దొఱకఁ,
డిక్కోర్కె కీడు వేఱెద్దియున్ లేదు.

శతాయుషః పుత్రపౌత్రాన్వృణీష్వ,
బహూన్ పశూన్, హస్తి హిరణ్యా, మశ్వాన్
భూమేర్మహ దాయతనం, వృణీష్వ
స్వయంచ జీవ శరదో యావ దిచ్ఛసి ॥౨౩॥

శత సమాయుష్కులౌ సుతులఁ, బౌత్రులను,
బహుళగ వాదికము, హస్తి హిరణ్యములను,
హయధరా మండలా లడుగుము. బ్రిదుకు
మెన్నాళ్లు వలసిన నన్ని వర్షములు.

ఏతత్తుల్యం యది మన్యసేవరం వృణీష్వ విత్తం చిర జీవికాంచ
మహాభూమౌ నచికేత స్త్వమేధి, కామానాంత్వా కామభాజం
కరోమి ॥౨౪॥

మృత్యువు :—

పూర్వమట్లనె స్నేహ పూర్ణమౌ బుద్ధి
నీయందుఁ బ్రత్యభి జ్ఞాయుక్తి నిలుపు
నౌద్దాలకి యగు నయ్యారుణి యింక
మదనుగ్రహాఘ్యాప్తి మది నల్క వీడి
యమ మందిరాగతు నారసి నిన్ను
రాత్రుల సుఖ వినిద్రలఁ దేలఁ గలఁడు.

స్వర్గే లోకే నభయం కించనాస్తి, నతత్రత్వం, జరయా బిభేతి,
ఉభే తీర్త్వా అశనాయాపిపాసే, శోకాతిగో మోదతే స్వర్గలోకే॥౧౨॥

స్వర్లోకమున రోగ భయమింత లేదు
వెఱువఁ డెవ్వఁడు జరా భీతి, లేనందు
నీవు, నాకలి దప్పి లెఱుఁగిక దుఃఖ
వర్జితుండయి సుఖింపఁగ వచ్చు నచట.

స త్వ మగ్నిం స్వర్గ్య మధ్యేషి మృత్యో !
ప్రబ్రూహి త్వం శ్రద్ధధా నాయ మహ్యమ్,
స్వర్గ లోకా అమృతత్వం భజన్త
ఏతద్ద్వితీయేన వృణే వరేణ ॥౧౩॥

యజమానులమృతత్వ మందంగఁ జేయు
స్వర్గలోకప్రాప్తి సాధనం బైన
స్వర్గ్యాగ్నిఁ దెలుపుము శ్రద్ధాయుతుండ
నగు నాకు ; నిది ద్వితీయంబౌ వరంబు.

ప్రతే బ్రవీమి తదు మే నిబోధ స్వర్గ్య మగ్నిం నచికేతః ప్రజానన్
అనన్త లోకాప్తిం, మథో ప్రతిష్ఠాం, విద్ధి త్వ మేతం నిహితం గుహాయామ్॥౧౪॥

మృత్యువు :-

స్వర్గ్యాగ్ని విజ్ఞాన వంతుండ నేను
నీకుఁ దెల్పెదను దాని నెఱింగికొనుము

అద్ది; యనంత లోకాప్తి సాధనము
జగదాశ్రియము, ‡ గుహా సంనివిష్టంబు.

లోకాది మగ్నిం తమువాచ తస్మై
యా ఇష్టకా యావతీర్వా యథా వా
స చాపి తత్ప్రత్యవదద్యథోక్త
మథాఽస్య మృత్యుః పునరేవాహ తుష్టః ॥౧౫॥

భువనాదియగు నగ్ని వివరించి వాని
కె విటుష్టకలో, యవి యెన్నియో, యెట్లొ ?
తెలుప; నాతఁడు ననూదితముఁ గావించెఁ
బరితుష్టి, మృత్యువు తిరుగ నిట్లనియె.

త మ బ్రవీత్ ప్రీయ మాణో మహాత్మా,
వరం తవే హాద్య దదామి భూయః,
తవైవ నామ్నా భవితాఽయమగ్నిః,
సృంకాం చేమా మనేక రూపాంగృహాణ ॥౧౬॥

శిష్య యోగ్యత నారసి మహాత్ముఁడనును
ప్రముదుఁడై, నీకిష్ట వరమిత్తుఁ దిరుగ
నీపేరనే యింక నెగడు నియ్యగ్ని
చిత్ర స్వరూప నీ † సృంకఁ గైకొనుము.

త్రిణాచికేతస్త్రిభిరేత్య సంధిం, త్రికర్మకృత్తరతి జన్మమృత్యూ,
బ్రహ్మజజ్ఞం, దేవ, మీడ్యం విదిత్వా నిచాయ్యే మాగ్ం
శాంతి మత్యన్తమేతి ॥౧౭॥

మాతృ పితృ గురు సంబంధ త్రియుండు,
యజనాది కర్మ త్రియ విభాసియగు, త్రి
ణాచికేతుండు జన్మము మృతిం బాసి
సంస్తుత్యుఁడును, బ్రహ్మ జజ్ఞుఁడౌ దేవు

† విద్వాంసులయొక్క బుద్ధియందుండునది.
‡ శబ్దవతియగు రత్నమాల లేక అకుత్సితమగు కర్మగతి.

భావించి, యాత్మభావముచేతఁ గాంచి,
నిజ బుద్ధిఁ దోఁచు శాంతినిఁ బొందు మిగుల.

త్రిణాచికేతస్త్రయమేత ద్విదిత్వా
యఏవం విద్వాంశ్చినుతే నాచికేతమ్
స మృత్యు పాశాన్పురతః ప్రణోద్య
శోకాతిగో మోద తే స్వర్గలోకే ॥౧౮॥

నాచికేతాగ్నిం ద్రిణాచికేతుఁడయి
యిత్త్రియం బెఱిఁగి యిట్లెవ్వాఁడు గొలుచు
నకట్రృతాత్ముఁడు మేను సురిక్కక మున్న
యజ్ఞాన కోప రాగాధర్మ రహితుఁ
డై, స్వర్గమున విరా డాత్మ స్వరూప
మంది, యశోకుఁడై యామోద మొందు.

ఏష తేఽగ్నిర్నచికేతః స్వర్గ్యో
యమవృణీథా ద్వితీయేన వరేణ,
ఏతమగ్నిం తవైవ ప్రవక్ష్యంతి జనాస,
స్తృతీయం వరం నచికేతో! వృణీష్వ ॥౧౯॥

స్వర్గ్య వహ్ని ద్వితీయా వరముగా నన్ను
నడిగి. తదియొసంగఁ బడియె నీకిదిగో!
నరులు నీపేరఁ బిల్తురు దీని, మూఁడ
వ వరంబు నచికేత! ప్రార్థింపు మింక.

యేయం ప్రేతే మనుష్యేఽస్తీత్యేకే, నాఽయమస్తీతిచైకే,
ఏతద్విద్యా మనుశిష్టస్త్వయాఽహం వరాణామేష వరస్తృతీయః॥౨౦॥

దేహేంద్రి. యాత్మబుద్ధి వ్యతిరిక్త
మగు నాత్మ, నరుఁడీల్ల నడరునందొకరు,
అద్ది లేదండ్రొక; రది, విచికిత్స,
* యీ విద్యఁ దెలుపు నా కిది తృతీయంబు.

* బ్రహ్మవిద్య.

దేవైరత్రాపి విచికిత్సితం పురా,
నహి సుజ్ఞేయ మణురేష ధర్మః,
అన్యం వరం నచికేతో! వృణీష్వ,
మా, మోపరోత్సీరతి మాసృజైనమ్ ॥౨౧॥

మృత్యువు :—

అమరులున్ విచికిత్స నంది రియ్యెడల
సూక్ష్మ మీధర్మ, మసుజ్ఞేయ మగుట
నచికేత ! వరము నన్యముఁ గోరు, మివ్వ
రమ్ము వీడు ; ముపరోధమ్మొనర్పకుము.

దేవైరత్రాపి విచికిత్సితం కిల,
త్వంచ మృత్యోయన్న సుజ్ఞేయ మాత్థ,
వక్తాచాస్యత్వాదృగన్యోనలభ్యో,
నాఽన్యో వర స్తుల్య ఏతస్య కశ్చిత్ ॥౨౨॥

సురలిందు విచికిత్సఁ జూపుటవలన
నాత్మ తత్త్వము నీవు నజ్ఞేయ మనుట
నిది తెల్ప నీకంటె నితరుండు దొఱకఁ,
డికోర్కె కీడు వేఱెద్దియున్ లేదు.

శతాయుషః పుత్రపౌత్రాన్వృణీష్వ,
బహూన్ పశూన్, హస్తి హిరణ్య, మశ్వాన్
భూమేర్మహదాయతనం, వృణీష్వ
స్వయంచ జీవ శరదో యావ దిచ్ఛసి ॥౨౩॥

శత సమాయుష్కులౌ సుతులఁ, బౌత్రులను,
బహుల గవాదికము, హస్తి హిరణ్యములను,
హయధరా మండలా లడుగుము. బ్రదుకు
మెన్నాళ్లు వలసిన నన్ని వర్షములు.

ఏతత్తుల్యం యది మన్యసేవరం వృణీష్వ విత్తం చిర జీవికాంచ
మహాభూమౌ నచికేత స్త్వమేధి, కామానాంత్వా కామభాజం
కరోమి ॥౨౪॥

ఏతత్సమం బెదూహించిన నడుగు
ధనయుక్త చిర జీవికను గోరుకొనుము,
నృపతివి గమ్ము, నిద్దివ్యాది విషయ
ములఁ గామభాగిగా సలుపుచున్నాను.

యేయే కామా దుర్లభా మర్త్య లోకే
సర్వాన్ కామాగ్ం శ్ఛందతః ప్రార్థయస్వ,
ఇమా రామా స్సరథా, స్సతూర్యా,
న హీ దృశా లంభనీయా మనుష్యైః
అభిర్మత్ప్రత్తాభిః పరిచారయస్వ
నచికేతో! మరణం మానుప్రాక్షీః ॥౨౫॥

భూలోకమునయందుఁ బొందంగరాని
సర్వకామముల స్వేచ్ఛగఁ గోరుకొనుము,
రథతూర్యయుతలప్స రస స్త్రీలు వీరు
లభియింప రిట్టివారలు మనుష్యులకు.

మద్దత్తలైన యిమ్మగువలచేత
గ్రహియింపు స్వపరిచర్యల నచికేత!
ప్రశ్నమ్ము మరణ సంబద్ధమ్ము, నన్నుఁ
గాక దంతపరీక్ష గాఁ గోరవలదు.

శ్వోభావా మర్త్యస్య యదంతకైత
త్సర్వేంద్రియాణాం జరయంతి తేజః,
అపిసర్వం జీవిత మల్పమేవ
తవైవ వాహా స్తవ నృత్యగీతే ॥౨౬॥

నచికేతసుఁడు :—

అప్సరాదు లనిత్యమైన భోగములు
సర్వేంద్రియస్థ తేజము హరించునవి,
బ్రహ్మ జీవితము నల్పమ్మె యౌఁ గాన,
నృత్యగీతాదు లీవే యుంచుకొనుము.

న విత్తేన తర్పణీయో మనుష్యో,
లప్స్యామహే విత్త మద్రాక్ష్మ చేత్త్వా,
జీవిష్యామో యావదీశిష్యసి త్వం,
వరస్తు మే వరణీయ స్స ఏవ ॥౨౭॥

ధనముచే మనుజుండు తర్పణీయుండు,
నినుఁ గాంచుటనె ధనంబును బొందఁగలము
నీ వేలు నందాక జీవింపఁ గలము
మద్వరణీయ మాత్మజ్ఞాన మొకఁడె.

అజీర్యతా మమృతానా ముపేత్య
జీర్య న్మర్త్యః క్వధస్థః ప్రజానన్, (క్వతదాస్థః ప్రజానన్)
అభిధ్యాయన్ వర్ణరతిప్రమోదా
నతిదీర్ఘే జీవితే కోరమేత ? ॥౨౮॥

అజరామృతుల యొద్ద కరిగి, ప్రాప్తవ్య
మెఱుఁగు జీర్యన్మర్త్యుఁ (డవఁడు*క్వధస్థు) (డిందే†తదాస్థుఁ)
డై యశాశ్వత హిరణ్యాది భోగమ్ము,
న వివేకి సంప్రార్థ్య మగు దానిఁ గోరు ?.

గీతి ప్రమోదమ్ము, క్రీడాసుఖమ్ము
‡ ననవస్థిత స్వరూపాప్తంబులనుచు
బాగుగా నెఱిఁగిన ప్రాజ్ఞుఁడౌ నెవ్వఁ
డతి దీర్ఘమైన జీవిత మిచ్ఛగించు.

యస్మి న్నిదం విచికిత్సంతి మృత్యో !,
యత్సాంపరాయే మహతి, బ్రూహి న స్తత్,
యోఽయం వరో గూఢ మనుప్రవిష్టో,
నాఽన్యం తస్మా న్నచికేతా వృణీతే,
నాఽన్యం తస్మా న్నచికేతా వృణీతే ॥౨౯॥

ఇతి కాఠకోపనిషది ప్రథమాధ్యాయే ప్రథమావల్లీ
సమాప్తా.

---

* అంతరిక్షాదులకంటె క్రిందిదగు భూమియందున్నవాఁడై.
† స్త్రీపుత్రాదులయం దనురాగము గలవాఁడై.
‡ ఉత్పత్తి స్థితినాశవంతములని.

ఆంధ్ర కాఠ కోప నిషత్తు

నరుఁ డీల్గఁగా 'నస్తి నాస్తి' యన్ సంశ
యంబున కాస్పదంబై మహా సాంప
రాయమ్మునందు నిర్ణయమందు నేది,
దుర్వివేచనము నందు నదియే, దట్టి
దాత్మవిజ్ఞానమో యమ! నాకుఁ దెల్పు
నచికేతసుఁడు తదన్యముఁ గోరఁ బోఁడు.
అన్యంబు నచికేతుఁ డర్థింపఁ బోఁడు.

ఇది యాంధ్రి కాఠ కోప నిషత్తునంగల
ప్రథమాధ్యాయ మందలి ప్రథమ వల్లి.

ఆంధ్ర కఠ కోప నిషత్తు

ప్రథమాధ్యాయము — ద్వితీయ వల్లి.*

౨

అన్యచ్ఛ్రేయోఽన్యదుతైవ ప్రేయ,
స్తే ఉభే నానార్థే పురుషగ్ం సినీతః,
తయోః శ్రేయ ఆదదానస్య సాధు భవతి,
హీయతేఽర్థాద్య ఉ ప్రేయో వృణీతే ॥౧॥

శ్రేయమ్ము ప్రేయమ్ము పృథగాత్మకములు,
నానార్థములగుచున్ బంధించుఁ బురుషు ;
శ్రేయమందాశ్రయించిన శుభంబొదవు,
నీయర్థమును బాయు ప్రేయోవరుండు.

శ్రేయశ్చ ప్రేయశ్చ మనుష్య మేత,
స్తౌసంపరీత్య వివినక్తి ధీరః,
శ్రేయోహిధీరోఽభి, ప్రేయసో వృణీతే,
ప్రేయో మందో యోగ క్షేమా ద్వృణీతే ॥౨॥

వ్యామిశ్రమగుచు శ్రేయస్సు, ప్రేయస్సు,
నరుఁ బొంద ; తత్పృథక్కరణము బొనర్చి,
ప్రేయోఽధికంబైన శ్రేయ మర్థించు
గమనించి బుధుఁడు ; యోగక్షేమహేతు
వగుట మందుఁడు ప్రేయ మర్థించునందు.

సత్వం ప్రియాన్ ప్రియరూపాగ్ంశ్చ కామా
నభిధ్యాయ న్నచికేతో ! ఽత్యస్రాక్షీః,
నైతాగ్ం సృంకాం విత్తమయీమవాప్తో,
యస్యాం మజ్జంతి బహవో మనుష్యాః ॥3॥

---

* విద్య, అవిద్య.

పుత్రాప్సరో ముఖ్యము లనిత్యములుగ
భావించి నచికేత! వదలితి వీవు
ధనమయం బిక్కృతిన్ పథంబుఁ బడయ,
వింటె మునింగెద రెందఱో జనులు.

దూరమేతే విపరీతే, విషూచీ,
అవిద్యా, యా, చ విద్యేతి జ్ఞాతా
విద్యాభీప్సినం నచికేతసం మన్యే
నత్వా కామా బహవోఽలోలుపన్త ॥౪॥

తద్జ్ఞ నిర్జ్ఞాత విద్యా, అ విద్య, లివ్వి
గతి భిన్నములు. వివేకాఽవివేకాత్మ
కము లౌటను, మహాంతరమున పరస్ప
రమును వ్యావృత్తరూపములు గల్గినవి.
అప్సరస ప్రభృతులౌ నట్టి కామములు
బహుళ మయ్యును నిన్ను భజింపలేమి,
నందు, శ్రేయో మార్గుఁడైన విద్యార్థి
గా నిన్ను నచికేత! నే నెంచుచుంటి.

అవిద్యాయా మంతరే వర్తమానాః,
స్వయం ధీరాః, పండితం మన్యమానాః,
దంద్రమ్యమాణాః, పరియంతి మూఢా
అంధేనైవ నీయమానా యథాఽంధాః ॥౫॥

“ప్రజ్ఞాన్వితులము, శాస్త్రప్రవీణులము
మే”, మంచుఁ దలఁచు వారై మూఢులైన
జను లవిద్యాంతరంబునఁ జరించుచును,
గడు కుటిలం, బనేక ప్రకారకము,
నగు గతిం గాంచు వారై, జరామరణ
రోగాది దుఃఖముల్ గాంచు * భ్రమింతు

---

* ఈ భ్రమణము స్వకృత పుణ్యాపాపకర్మముల ననుసరించి సమస్తలోకములందును సంభవించునది.

రంధుండై, విషమ వర్త్మం దోడి తేరఁ,
జనెడు నంధు లనర్థమును బొందునట్లు.

న సాంపరాయః ప్రతిభాతి బాలం,
ప్రమాద్యంతం, విత్తమోహేన మూఢమ్,
"అయం లోకో, నాస్తి పర", ఇతి మానీ
పునః పున ర్వశమాపద్యతే మే ||౬||

స్త్రీ పుత్ర సంసక్తిఁ జెందినవాఁడు,
విత్త నిమిత్తాఽవివేక మూఢాత్ముఁ
డవివేకి, * పరభువ నాప్తి ప్రయోజ
నమగు సాధనవిశేషముఁ బొందలేఁడు.

"దృశ్యమానంబగు నీ లోక మొకఁడె
గల, దదృష్ట పరలోకఁబులే", యనెడు
మనన శీలుఁడు పునః పున రుద్భవముల
నందుచు, మృత్యువు నగు నాకుఁ జిక్కు.

శ్రవణాయాపి బహుభిర్యో న లభ్యః,
శృణ్వంతోఽపి బహవో యం న విద్యుః,
ఆశ్చర్యో వక్తా, కుశలోఽస్య లబ్ధా,
ఽఽశ్చర్యో జ్ఞాతా కుశలానుశిష్టః ||౭||

విన నలభ్యుఁ డనేక జనుల కియ్యాత్మ,
వినియుఁ బల్వుండ్రు వీని నెఱుంగ లేరు,
పెక్కుండ్రఁ దద్వక్త యొక్కఁ డాశ్చర్యుఁ
డై గల్గు, తన్నిపుణాత్ముఁడౌ లబ్ధ

* శరీరపాతమైన పిదపఁ బొందఁబడునది, పరలోకము. అట్టి పరలోక ప్రాప్తియే ప్రయోజనముఁగాగల శాస్త్రీయమగు ఓంకార ధ్యానాదిరూపమగు సాధనవిశేషము సాంపరాయము.

యును, తత్ప్రవీణ గురూపదిష్టుఁడగు
జాతయు, నట్లె యాశ్చర్యులై యుందురు.

నవరేణా వరేణ ప్రోక్త ఏష సువిజ్ఞేయో బహుధా చింత్యమానః
అనన్యప్రోక్తే గతిరత్ర నాస్త్యణీయా న్హ్యతర్క్య మణుప్రమాణాత్
॥ ౮॥

"కలఁడు, లేడు, ప్రపంచ కర్త, యకర్త,
శుద్ధుఁ, డశుద్ధుఁ" డంచును చింత్యమానుఁ
డయిన నతో ప్రోక్తుఁ డయ్యాత్మ; విజ్ఞేయుఁ
డగునె లెస్సగ హీనుఁ డగు మానవునకు ?.

ఆత్మ సాక్షాత్కారుఁడగు గురుండెఱుఁగఁ
జేయ * తద్గత భేద చింత తొలంగుఁ,
గాదేని నణువున కన్ననణీయుఁ
డయినట్టి యితఁడు (ఆత్మ) తర్కాగోచరుండు.

నైషా తర్కేణ మతి రాపనేయా,
ప్రోక్తాఽన్యేనైవ సుజ్ఞానాయ ప్రేష్ఠ !,
యాం త్వ మాపః సత్యధృతి ర్బతాసి
త్వాదృఙ్నో భూయా న్నచికేతః ! ప్రష్టా ॥ ౯॥

† అని తరప్రోక్తాత్మమునఁ గల్గు నాగ
మ ప్రతిపాద్యాత్మ మతి తర్కమునను
నాపనేయము, తార్కికా న్య గురూక్త
మానేని ప్రియుఁడ! (ప్రేష్ఠ !) విజ్ఞానంబుఁ బడయు.

మద్వరదానసంభవము నద్దానిఁ
బడసితి వీవు, పాపము ! సత్యధృతివి !

---

* ఆత్మవిషయకమయిన అస్తిత్వాదివికల్పవిచారము.

† ఆత్మకంటె నభిన్నుఁడనను జ్ఞానముగల యాచార్యునిచేఁ జెప్పఁబడిన
త్మవిషయమున.

భూతభవ్యాదికంబున కన్న, వేఱు
గా నెద్దిగంటి, వదానిం దెలుపుము.

సర్వే వేదా యత్పద మామనంతి,
తపాగ్ంసి సర్వాణిచ యద్వదంతి,
యదిచ్ఛంతో బ్రిహ్మ చర్యం చరంతి,
తత్తేపదగ్ం సంగ్రిహేణ బ్రివీ'మ్యో'మిత్యే తత్ ||౧౫||

యముఁడు :—

గమనీయ మెద్ది వేదములెల్లఁ దెలుపు ?
తపములన్నియును నెద్దానిఁ బొందించు ?
య దభీప్స బ్రహ్మచర్య మ్మొనర్చెదరు ?
వాక్రుత్తు నోం (ఓం) శబ్దవాచ్య మైనట్టి
యప్పదమ్మును సంగ్రహంబుగా నీకు.

ఏత ద్ధ్యే వాక్షరం బ్రిహ్మ ఏత ద్ధ్యే వాక్షరం పరమ్,
ఏత ద్ధ్యే వాక్షరం జ్ఞాత్వాయోయదిచ్ఛతి తస్యతత్ ||౧౬||

ఇయ్యక్షరమె బ్రహ్మ, యియ్యక్షరంబె
పరమును, నేతదక్షరము నే యెఱిఁగి
బ్రహ్మమటంచు నుపాసించి యెవ్వఁ
డెది కోరు నవ్వాని కది లభ్యమగును.

ఏతదాలంబనగ్ం శ్రేష్ఠ మేత దాలంబనం పరమ్,
ఏ తదాలంబనం జ్ఞాత్వాయోయదిచ్ఛతి తస్య తత్ ||౧౭||

అతి ప్రశస్యంబే త దాలంబనంబు
అపరమును, బర, మే త దాలంబనంబు
ఏ త దాలంబనం బెఱిఁగి, పరాప
రములం దుపాస్యుఁడౌ బ్రహ్మంబు భాతి.

నజా యతే మ్రియతే వావిపశ్చి,
న్నాఽయం కుతశ్చి, న్నబభూవ కశ్చిత్
అజో నిత్య శ్శాశ్వతోఽయం పురాణో
న హన్య తే హన్యమానే శరీరే ||౧౮||

జనన మందఁడు, మృతింగనఁడు, మేధావి,
కారణాంతరమునం గలుగలేదితఁడుః
స్వాత్మంబునుండి యర్థాంతర భూత,
మైనట్టి దెద్దియున్ లేనట్టివాఁడు,
నజుఁడు నిత్యుండు, నియ్యాత్మ శాశ్వతుఁడు,
కానఁ బురాణుఁ డక్కట తన శస్త్రాది
హనన్య మానశరీరుఁ డయ్యు, నాకసము
వడువున హింసింపఁబడువాఁడుగాఁడు.

హన్తాచే న్మన్యతే హన్తుగ్ం,
హతశ్చే న్మన్యతే హతమ్,
ఉభౌ తౌ నవిజానీ తో
నాఽయగ్ం హన్తి, నహన్యతే ॥౧౯॥

కాయమాత్రము నాత్మగాఁ జూచునట్టి
హంత 'చంపితి'నంచు హతుఁ 'డీల్గితి'నని
యెంచు, స్వాత్మ నెఱుంగరీయిరువు, రాత్మ
యది యవికారి చంపదు, చంపఁబడదు.

అణోరణీయాన్, మహతో మహీయా
నాత్మాఽస్య జంతో ర్నిహితో గుహాయాం,
త మక్రతుః పశ్యతి వీతశోకో
ధాతు ప్రసాదా న్మహిమాన మాత్మనః ॥౨౦॥

ఆత్మ వినిర్ముక్తమగున దపత్తు
సూక్ష్మంబుకంటెను సూక్ష్మతరుండు
ధాత్రికంటెను మహత్తరుఁ డాత్మ, యాతఁ
డేత ద్ద్వివిధజంతు హృదయ స్థితుండు
విషయోపరతబుద్ధి, విగత కాముండు
వానిఁ గన్గొను, మనగ ప్రభృతీంద్రియమ్ము

లంత ప్రసన్నంబులగు ; దాన నాత్మ
మహిమంబుఁ గని శోక రహితుఁడై యుండు.

ఆసీ నోదూరంవ్రజతి, శయానో యాతి సర్వతః,
కస్తం మదామదం దేవం మదన్యో జ్ఞాతుమర్హతి ॥౨౧॥

ఆసీనుఁడై దూర మరుగు శయానుఁ
డై నల్దెసల కేగు నమదు, సానందుఁ,
దద్దేవుని విరుద్ధ ధర్ముఁ, బండితుఁడ
నైన నేఁ గా కెవ్వఁ డన్యుం డెఱుంగు ?

అశరీ రగ్ం, శరీరేష్వ నవస్థేష్వవస్థితమ్,
మహాంతం, విభు, మాత్మానం మత్వాధీరో నశోచతి ॥౨౨॥

అశరీరునిగ, ననిత్య శరీర సంస్థి
తునిగ, వికారహీనునిగ, నిత్యునిగ,
ఘనతరునిగ, వ్యాపిగను నాత్మఁ దలఁచి
వ్యథఁ బాయు ధీమంతుఁ డయుమహాత్ముంచు.

నాయమాత్మా ప్రవచనేన లభ్యో,
న మేధయా, న బహునా శ్రుతేన,
య మేవైష వృణుతే తేన లభ్య,
స్తస్యైష ఆత్మా వివృణుతే తనూగ్ం స్వామ్ ॥౨౩॥

వేదంబులను వల్లె వేయుటవలన,
బహుళ పాండిత్యంబువలన, గ్రంథార్థ
ధారణా శక్తి యుక్తంబగు మేధ
వలనను, జిక్కఁడువాఁడుగాఁ డాత్మ·

సాధకుండగు వీఁడు స్వాత్మ నెవ్వాని
నర్థించు వానికే యాత్మ లభించు
నయ్యాత్మ కాముని కియ్యాత్మ పార
మార్థికంబగు స్వయాథాత్మ్యంబాపంగు.

నాఽవిరతో దుశ్చరితా న్నాఽశాంతో నాఽసమాహితః,
నాఽశాంతమానసో వాఽపి ప్రజ్ఞానేనై న మాప్నుయాత్ ॥౨౪॥

పాపకర్మంబును బాసినవాఁడు,
నింద్రియాపక్తిం ద్యజించినవాఁడు,
* నన సమాహితుఁడు, నవ్యాపృతాత్ముండు
ప్రజ్ఞానమున నాత్మఁ బడయుంగ వలయు.

యస్య బ్రహ్మచక్షత్రంచ ఉభేభవత ఓదనః।
మృత్యుర్య స్యోపసేచనంక ఇత్థా వేద యత్రసః? ॥౨౫॥

క ఇత్థా వేద యత్రసః॥
ఇతి కాఠకోప నిషది ప్రథమాధ్యాయే
ద్వితీయా వల్లీ సమాప్తా.

ఉ ప్రాకృత బుద్ధియై నరుఁడు బ్రహ్మము క్షత్రము రెండు భుక్తియై
యాకలిఁ దీర్ప, సర్వహరుఁడయ్యును మృత్యువు భోజనంబుగా
లేక, ఘృతంబు శాకముగురీతిని భోజన సాధనంబుగాఁ,
జేకొను నాత్మ, యెచ్చట వసించునొ సాధకునక్లైఱుంగునే ?

ఇది యాంధ్ర కాఠ కోప నిషత్తునం గల
ప్రథమాధ్యాయమందలి ద్వితీయవల్లి.

---

* సమాహితమగు మనస్సుగలవాఁడు.

ఆంధ్ర కఠ కోప నిషత్తు

తృతీయాధ్యాయము — తృతీయ వల్లి.

3

ఋతం పిబంతౌ సుకృతస్య, లోకే
గుహాం ప్రవిష్టౌ పరమే పరార్థే (ర్ధ్యే),
ఛాయాతపౌ, బ్రహ్మవిదో వదంతి
పంచాగ్నయో, యే చ త్రిణాచికేతాః ॥౧॥

సీ. స్వకృత కర్మఫలాను భవముఁ
బొందుచును, ఛ, త్రిన్యాయమునను, వర్తిల్లువార,
లధిక శ్రేష్ఠంబైన యట్టి బ్రహ్మస్థాన
మగుచు శరీరముం దడరుచున్న
యట్టి బుధ్యాఖ్యగుహాంబ్రవిష్టులగు,
జీవాత్మ లిర్వురును, ఛాయాతపముల
చందనంబునను విలక్షణులు,
సంసారిత్వమున నసంసారిత్వమునను నగుదు,

ఆ. రంచు బ్రహ్మవేత్తలందు, రకర్మలౌ
వారె గాక యిట్లు పలుకుచుండు
వారు గలరు మఱియు * పంచాగ్నులు, గృహస్థు
లై, త్రిణాచికేతులైనవారు.

యః సేతు రీజానానా, మక్షరం బ్రహ్మ యత్పరమ్
అభయం తితీర్షతాం పారం నాచికేతగ్ం శకేమహి ॥౨॥

---

* గార్హపత్య, ఆహవనీయ, దక్షిణాగ్ని, సభ్య, ఆవసథ్యములను నైదగ్నులనారాధించువారు పంచాగ్నులు.

భయశూన్యస్థితిచే భవాంతముఁ దరింపం జూచు విజ్ఞాని కా శ్రియభూతంబయి, యక్షరంబగు పరబ్రహ్మంబు గుర్తించు విద్యయు, 1నీజానుల యార్తిఁబాపు నచికేతోఽగ్నిం 2బ్రవర్తించు శక్తియు మాకున్నది, బ్రహ్మ కర్మవిదు లర్థింపందగున్ వీనినిన్.

అత్మానగ్ం రథినం విద్ధి, శరీరగ్ం రథమేవతు,
బుద్ధింతు సారథిం విద్ధి, మనః ప్రగ్రహ మేవచ ॥౩॥
ఇంద్రియాణి హయా నాహు, ర్విషయాగ్ం స్తేషు గోచరాన్,
ఆత్మేంద్రియ మనో యుక్తం 'భో' క్తేత్యాహు ర్మనీషిణః ॥౪॥
యస్త్వ విజ్ఞానవాన్ భవ త్యయుక్తేన మనసా సదా,
తస్యేంద్రియాణ్యవశ్యాని, దుష్టాశ్వా ఇవ సారథేః ॥౫॥

సీ. అందు సంసారియా నాత్మరథస్వామిః
రథము దేహంబు, సారథియె బుద్ధి
పగ్గమ్ము హృదయ, మశ్వమ్ములు
చక్షురాదికములైనట్టి యింద్రియము లెల్ల,
తద్గోచరములగు దారులు రూపాది
కమ్ములై తగు విషయమ్ము, లెఱుఁగు
మిట్లు, మనశ్శరీ రేంద్రియయుతు నాత్మఁ
బండితుల్ భోక్తగాఁ బలుకుచుంద్రు,

గీ. రందు సత *మ సమాహిత స్వాంతయుక్తుఁ
డగు నవిజ్ఞానవంతుఁ డగునె యింద్రి
యములు వశ్యము? లనిపుణుండైన యితర
సారథికదాంతహయముల చందముననుం

యస్తు విజ్ఞానవాన్ భవతి యుక్తేన మనసా సదా,
తస్యేంద్రియాణి వశ్యాని సదశ్వా ఇవ సారథేః ॥౬॥

గీ. సంతతమును సమాహిత స్వాంత మూను
వాఁడు విజ్ఞానవంతుఁ, ‡ డెవ్వాఁడు కలఁడొ,

1 యజమానుల
2 ఈప్రవర్తనము గ్రహణరూపమును, చయనరూపమును నగునట్టిది.
* ఏకాగ్రతలేని మనస్సుఁ గలవాఁడు.
‡ బుద్ధియను సారథి.

యాతనికి నిందిరియములు వశ్యమ్ము లితర
సారథికి సదశ్వంబుల చందమునను.

యస్త్వ విజ్ఞానవాన్ భవ, త్యమనస్కః, స్సదాఽశుచిః,
న స తత్పద మాప్నోతి, సగ్ం సారం చాధిగచ్ఛతి ॥౭॥

గీ. ఎవఁ డవిజ్ఞానవంతుఁడై, యెపుడు నశుచి
యగునొ, యసమాహిత మనస్కుఁ డతఁడు, పరమ
పదముఁ బడయఁ డాసారథివలన, మఱియు
జనన మరణ లక్షణము సంసార మొందు.

యస్తు విజ్ఞానవాన్ భవతి సమనస్కః స్సదా శుచిః
స తు తత్పద మాప్నోతి యస్మా ద్భూయో న జాయతే ॥౮॥

గీ॥ ఎవఁడు విజ్ఞానవంతుఁడై యొసఁగుచును, స
మాహిత మనస్కుఁడై, శుచి యగునొ, యతఁడె
తిరుగ నందుండి జన్మంబుఁ బొరయనీని
యట్టి యక్షరంబగు పదంబందువాఁడు.

విజ్ఞాన సారథి ర్యస్తు మనః ప్రగ్రహవాన్ నరః
సోఽధ్వనః పార మాప్నోతి తద్విష్ణోః పరమం పదమ్ ॥౯॥

మ. హృదయ ప్రిహవంతుఁడున్, శుచియునై, యేపారి విజ్ఞాన సా
రథి విద్వాంసుఁడునై రహించు నెవఁడా ప్రాజ్ఞుండు సంసారమున్
పదవిన్ మీఱు పరంబు *బొందు నధిగంతవ్యంబు, నుత్కృష్టమా
నదియే విష్ణుపదంబు దానిఁ గొని పాయంగల్గు సంసారమున్॥

ఇంద్రియేభ్యః పరాహ్యర్థా, అర్థే భ్యశ్చ పరం మనః
మనస శ్చ పరాబుద్ధి, ర్బుద్ధేరాత్మా మహాన్ పరః ॥౧౦॥

సీ. శబ్దరూపరసాది సకలార్థములు
నిందిరియంబులకంటె బరంబులయిన,
వయ్యర్థములకంటె నగుఁ బరంబగుచు సం
కల్ప వికల్పాత్మకంబు మనము

* ఇచట "పొందు" అనునది యౌపచారికము. అజ్ఞానావరణ వినాశమే యాత్మ ప్రాప్తియని యెఱుంగునది.

అమ్మనంబునకంటె నధ్యవ సాయాత్మ
కంబైన బుద్ధి పరంబయినది,
యబ్బుద్ధి కన్న నవ్యక్తంబునందుండి
ప్రథమ జాతమగు హైరణ్యగర్భ

గీ. నామకాత్మ పరంబయినది యగుం, బ
రమ్మనంగ నర్థమ్ము సూక్ష్మమ్ము, ప్రత్య
గాత్మ భూతమ్ము, మఱియు మహత్తరమ్ము,
నగును, గానఁ బరంబు లిట్లగునివెల్ల.

మహతః పరమవ్యక్త, మవ్యక్తాత్ పురుషః పరః,
పురుషా న్నపరం కించి, త్సా కాష్ఠా సా పరాగతిః ॥౧౧॥

ఆ. అమ్మహత్తుకంటె నవ్యక్తము పరంబు,
పరుఁడు దానికంటెఁ బురుషుఁ, డట్టి
పురుషుకంటె నొండు పరము లేమిని, పరా
కాష్ఠ యది ప్రకృష్ట గతియు నదియు.

ఏష సర్వేషు భూతేషు గూఢోఽత్మా న ప్రకాశతే,
దృశ్యతే త్వగ్ర్యయాబుద్ధ్యా సూక్ష్మయా సూక్ష్మదర్శిభిః ॥౧౨॥

సీ. బ్రహ్మాద్యమై స్తంబపర్యంతమగు సర్వ
భూతంబులను గూఢముగ వసించు
వాఁడయి, శ్రవణాది బహుకర్మయుతుఁ, డవి
ద్యామాయ నాచ్ఛన్ను డగుటవలన
నియ్యాత్మ యెవ్వానికే నాత్మగా ప్రకా
శింపఁ డిదెంత విచిత్రమైన !
దహాహ ! తన్మాయ యత్యంత గంభీరమై
నట్టిది, దురవగాహ్యంబునగును,
ఏమి యాశ్చర్యమోగాని యెల్లప్రాణి
లోకమును బరమార్థ స్వరూపమయ్యు

వాస్తవంబుగ, బోధింపc బడియు నకట !
'యేనె పరమాత్మ'నని గ్రహియింపలేదు.

ఆ. ఘటపటాదులట్లు గాన్పించు దేహాదు
లాత్మయంచు 'వెంకనార్య' సుతుcడ
నే'నటంచు నెంచు నెఱcగింపకయె, యాత్మ
మాయజగము మోహమగ్నమయ్యె.

గీ. అట్టులయ్యును నేకాగ్రతాన్వితంబు,
సూక్ష్మవస్తు నిరూపణ శోభితంబు,
నగుచు సంస్కృతమగు, బుద్ధి నరసి సూక్ష్మ
దర్శులగు పండితులు చూడc దగుదు రతని.

యచ్ఛేద్వాఙ్మనసీప్రాజ్ఞ, స్తద్యచ్ఛే జ్ఞాన ఆత్మని,
జ్ఞాన మాత్మని మహతి నియచ్ఛే, త్తద్యచ్ఛే చ్ఛాన్త ఆత్మని ॥౧

ఆ॥ ఎల్ల యింద్రియముల నుల్లమందును, స్వాంత
మును ప్రకాశరూప బుద్ధియందు
బుద్ధిc బ్రథమ జాత్మ నద్దాని శాంతాత్మ
లయము సేయవలయు ప్రాజ్ఞునుcడు.

ఉత్తిష్ఠత ! జాగ్రత ! ప్రాప్య, వరా న్నిబోధత !!
క్షురస్యధారా నిశితా దురత్యయా
దుర్గం పథస్త త్కవయో వదంతి ॥౧౪॥

సీ. ఆదిలేని యవిద్య యందు నిద్రించుచు
న్నట్టి మీరలు ప్రాణులార ! లెండు !
ఆత్మాభిముఖులుకం డతి ఘోరరూపము
నర్థ బీజంబును నైన యట్టి
యజ్ఞానమను నిద్రయందుండి మేల్కొండు !!
స్వాత్మానుభవముc గలట్టి గురులc

జేరి, వార లుపదేశించు సర్వాంతరుఁ
డగు నాత్మ 'నయమహామస్మి' యాచుఁ

గీ. దెలిసికొందు !! వాఁడియగు కత్తి మొన యెట్లు
పాదములఁ బొందుటకు దుర్లభంబొ యట్లు
యాత్మ తత్త్వమార్గంబు నత్యంత దుర్గ
మంబుగాఁ దెల్పు మేధావి మాడలంబు.

అశబ్ద, మస్పర్శ, మరూప, మవ్యయం,
తథాఽరసం, నిత్య, మగంధవచ్చ, యత్
అనాద్యనంతం, మహతః పరం, ధ్రువం
నిచాయ్య తన్మృత్యుముఖాత్ ప్రముచ్యతే ॥౧౫॥

ఆ. * అవ్యయం, 1బరూప, 2మస్పర్శము, 3నశబ్ద,
4మట్లరస, 5మగంధ, మయి 6యనా, ద్య
నంత, నిత్యమగు 7మహాత్పరాత్మ ధ్రువంబు
గా నెఱింగ మృత్యుగతుఁడు గాఁడు

నాచికేత ముపాఖ్యానం మృత్యుప్రోక్తగ్ం సనాతనమ్
ఉక్త్వా, శ్రుత్వా చ మేధావీ బ్రహ్మలోకే మహీయతే ॥౧౬॥

క. వైవస్వతో పదిష్టము
లౌ వల్లులఁ దగి పురాణమగు నిన్నచికే
తోఽవాప్త ముపాఖ్యానముఁ
దావిని, తెల్పియును, బ్రహ్మధామముఁ జేరున్.

* వ్యేతి=క్షీయత ఇతి వ్యయం. నవ్యయం అవ్యయమ్=నిత్యమైనదని భావము. 1 రూపములేనిది; 2 స్పర్శములేనిది; 3 శబ్దరహితము; 4 రసముగానిది; 6 కారణములేనిదియు, కార్యభూతమగు వస్త్వంతరము వేఱొకటి లేనిదియు; 7 బుద్ధి కంటె వేఱైనది.

య ఇమం పరమం గుహ్యం శ్రావయేద్బ్రహ్మసంసది
ప్రయతః శ్రాద్ధకాలేవా తదానన్త్యాయకల్పతే
తదానన్త్యాయకల్పతే ॥౧౭॥

ఇతి కాఠ కోప నిషది ప్రథమాధ్యాయే
తృతీయావల్లీ సమాప్తా.

గీ. నరుఁడు శ్రేష్ఠమై గుహ్యమై పరగు దీని
బ్రహ్మసభఁగాని శ్రాద్ధకాలమునఁగాని
కడు శుచిగ నుండి వినిపించు నెడల నది
అనంతఫలము నీయంగ సమర్థమగు, న
నంతఫలము నీయంగ సమర్థమగును.

ఇది యాంధ్ర కాఠ కోప నిషత్తునంగల
ప్రథమాధ్యాయమందలి తృతీయవల్లి.

ఆంధ్ర కాఠక కోప నిషత్తు

ద్వితీయాధ్యాయము — ప్రథమ వల్లి.

౪

పరాఞ్చి ఖానివ్యతృణత్ స్వయంభూ,
స్తస్మాత్ పరాఙ్ పశ్యతి నాఽన్తరాత్మన్;
కశ్చిద్ధీరః ప్రత్యగాత్మాన మైక్షదా
వృత్తచక్షు రమృతత్వ మిచ్ఛన్ ॥౧॥

సీ. అస్వతంత్రుఁడు కాని యప్పరమేశుండు
చక్షురాదుల బాహ్యసంగతంబు
లయి శబ్దరూప ముఖ్యార్థప్రకాశనా
ర్థములుగా హింసఁ బొందఁగఁ జేసె
నవియు, పరాక్ స్వరూపాఽనాత్మభూత శ
బ్దాదులఁ గను, నంతరాత్మఁ గనవు,
ఈ విధి లోకస్వభావముండఁగ, నీటి
కెదురీదు గతి ధీరుఁ డెవఁడొ యొకఁడు,

గీ. విషయజాలంబునుండి వ్యావృత్తమైన
చక్షురాదులౌ నింద్రియ జాతముం గ
లట్టివాఁడగుచుం, బ్రత్యగాత్మఁ గాంచు,
నాత్మ కమరణ ధర్మత్వ మభిలషించి.

పరాచః కామా ననుయంతిబాలా,
స్తే మృత్యో ర్యంతి వితతస్య పాశమ్,
అథ ధీరా అమృతత్వం విదిత్వా,
ధ్రువ మధ్రువే ష్విహ నప్రార్థయంతే ॥౨॥

సీ. ఆత్మదర్శనము సేయుఁగ నీయదవిద్య,
తదుపదర్శితభోగతతిని తృష్ణ

యగు, న విద్యా తృష్ణ లవియాత్మదర్శన
ప్రతిబంధకములౌట, బాలుగెల్ల
బాహ్యకామములఁ బ్రవర్తింతు, రద్దాన
వారెల్ల నెల్లెడ వ్యాప్తమైన
మృత్యుపాశములఁ బ్రాపింతు; రక్తితనధీ
రులు ప్రత్యగాత్మ స్వరూపమందు
గీ. నునికియే లక్షణమగు, ముక్తిని ధ్రువంబు
గా నెఱింగి, పదార్థ సంతాన మధ్రు
వంబనుచు దానిఁ గోరరు, ప్రత్యగాత్మ
దర్శన ప్రతికూలమన్ తలఁపువలన.

యేన రూపం, రసం, గంధం,
శబ్దాన్, స్పర్శాంశ్చ, మైథునాన్
ఏతే నైవ విజానాతి
కిమత్రపరిశిష్యతే ఏతద్వైతత్ ॥3॥

సీ. సర్వలోకమ్మును శబ్దరూప రసగం
ధస్పర్శముల మైథునముల సరిగ
నెఱుఁగును విజ్ఞాన, మేస్వభావమయి దే
హాది భిన్నమగు నియ్యాత్మవలన,
"దేహాది భిన్నాత్మఁ దెలియుదు"ననదు,
"దేహాదిసంచయుఁడ నే నరయుదు"నను
నీలోక; మిది తగునే? శరీరాది సం
తతికి జ్ఞాతృత్వమ్ముఁ దడవఁ దగునె
గీ. కాన శబ్దాదులెల్ల, లోకంబు దీని
చేతన యెఱుంగుఁ దా; నవిజ్ఞేయమైన
దాత్మ కెద్దియే నీ జగంబందుఁ గలదె?
యాత్మసర్వజ్ఞుఁడడిగితీ, వది యితండె.

స్వప్నాంతం జాగరితాంతం చోభౌ యేనానుపశ్యతి,
మహాంతం, విభు, మాత్మానం మత్వా ధీరో నశోచతి ॥4॥

మ. జనముల్ మేల్కొనుచోఁ గ్రహింపఁదగుచున్, స్వప్నంబులో నున్న వే
ళ నెఱుంగందగుచున్న *యర్థముల నెల్లన్ వేనిచేఁ గాంతు, రా
తని సర్వస్థలసంగతుండును, మహాత్మాన్వితుఁడంచున్ గ్రహిం
చిన ధీయం "డతఁ డేన" యంచు వగఁ బొందం డతం డీతఁడే.

య ఇమం మధ్వదం వేద ఆత్మానం జీవ మంతికాత్
ఈశానం భూతభవ్యస్య; న తతో విజుగుప్సతే ఏతద్వైతత్ ॥౫॥

సీ. కర్మఫలంబు భక్షణముఁ జేసెడివానిఁ,
బ్రాణాది నిచయాధారయిత, జీవ
రూపు, నియ్యాత్మ సమీప సంస్థితునిగా,
కాలత్రయ నియామ కర్తగాఁగ,
నెవ్వఁడెఱుంగు; వాఁడికారణమున త
ద్విజ్ఞానమును బొందు పిదప, నభయ
సంప్రాప్తి, నాత్మరక్షణముఁ గావింపఁగఁ
దలఁపఁడు, భీతి మధ్యస్థుఁడగుచు
గీ. నే నసిత్యుండ నంచు నూహించు వఱకె,
తన్నుఁ గాపాడఁ బూను, నద్వైతు నిత్యు
గా నెఱుఁగు నాత్మ నెపు, డప్పు డేని? నెవ్వఁ?
డెవనినుండి? రక్షించుఁ, వాఁడే యెతండు.

యః పూర్వం తపసో జాత, మద్భ్యః పూర్వ మజాయత,
గుహాం ప్రవిశ్య తిష్ఠంతం యో భూతేభి ర్వ్యపశ్యత, ఏతద్వైతత్ ॥౬॥

గీ. బ్రహ్మసంజాతుఁడై తొల్త, పంచభూత
ములకు మొదలఁ గలిగి, దేవ ముఖ్య దేహ
ముల సృజించి, తద్గుహఁ బొందు భూతుయుతుఁగ
ధాతఁ గాంతురు ముముక్షు; లాతం డితండె

యా ప్రాణేన సంభవ త్యదితి ర్దేవతామయీ
గుహాం ప్రవిశ్య తిష్ఠన్తీ యా భూతేభి ర్వ్యజాయత, ఏతద్వైతత్ ॥౭॥

---

‡ స్వప్నమధ్యము స్వప్నాంతమునగునట్టియు, జాగరితమధ్యము, జాగరి
తాంతమునగునట్టియు

గీ. ప్రథమజునితోడఁ దా పరబ్రహ్మమునకు
నాదవనే దేవతామయి యదితి? యెవతె
భూతములతోడి జన్మంబుఁ బొంది ప్రాణి
హృదయముల వసియించు? నయ్యదితి యిదియె॥

అరణ్యోర్నిహితో జాతవేదా గర్భ ఇవ సుభృతో గర్భిణీభిః
దివే దివే ఈడ్యో జాగృవద్భిర్హవిష్మద్భిర్మనుష్యేభిరగ్నిః, ఏతద్వై
తత్ ॥౮॥

సీ. అధియజ్ఞుఁడును, నుత్తరాధరారణులందు
సంస్థితుం, డయిన యే జాతవేదుఁ
డఖిలహవిర్భోక్త, యధ్యాత్మఁగూట *నం
తర్వర్తినులనిందితాన్నపాన
భోజనాదుల, గర్భమును గాచు పోలికఁ,
గాచు ఋత్విగ్యోగి గణము వీని
ప్రతిదినంబును జాగరణశీలు, రాజ్యాది
మంతులునైన, కర్మఠులచేత

గీ. స్తుత్యుఁడై; యట్లు యప్రమత్తులును, ధ్యాన
భావనావంతులగు యోగివరులచేత
వంద్యుఁడై, యిట్లు మానవ ప్రార్థనీయు
డయిన, యయ్యగ్ని, ప్రకృతుఁడౌ నాత్మయె సుమి.

యతశ్చోదేతి సూర్యోఽస్తం యత్ర చ గచ్ఛతి
తం దేవా స్సర్వే అర్పితా స్తదు నాత్యేతి కశ్చన, ఏతద్వై తత్ ॥౯॥

గీ. ఎవని నుండి సూర్యుండుదయించు?' నెచట
నస్తమించు? నెవ్వానియం దఖిల దేవ
తలును రథచక్రమున ‡నరంబులటులుందు?
రతని నొకఁడును మీఱలేఁ, డతఁ డితండె.

---

* గర్భిణీస్త్రీలు.

‡ ఆకులు.

య దేవేహ తదముత్ర, య దముత్ర తదన్వివహ,
మృత్యోస్స మృత్యు మాప్నోతి య ఇహ నానేవ పశ్యతి ||౧౦||

సీ. కార్య హేతూపాధి కలితమై సంసార
ధర్మముల్ గలిగిన దాని రీతి
నవివేకి జనముల కవభాసమానమై
జీవునం దేది వసించి యుండు,
వివిధ సంసార ధర్మవియుక్త నిత్య వి
జ్ఞానస్వభావమై జరుగునదియె
వసియించు కారణోపాధియందునను, నె
య్యది యున్న యదియె యియ్యాత్మయందు,

గీ. నద్ది యే వసించునది యా, పాభిథేయ,
కార్య, కారణోపాధులు గలిగియున్న
యట్టి జీవునియందును; నను విభావ్య
మానమగుచు; నొండేదియుఁ గానరాదు.

సీ. ఇట్లు వస్తు స్థితి యేర్పడియుండ, ను
పాధిస్వభావంబు, భేదదృష్టి
యును, లక్షణంబుగా నున్న యవిద్యచే
తను మోహితుండైన మనుజుఁ డెవ్వఁ;
డద్వితీయమగు బ్రహ్మంబునందుఁ; "పర
బ్రహ్మంబుకంటెనేఁ బరుఁడ నగుదు
నబ్బ్రహ్మమును భిన్నమైనది నాకంటె"
నని వేఱుగాఁ జూచు; నట్టివాఁడు

గీ. మాటిమాటికి మరణ జన్మములఁ బొందుఁ;
గాన భేద దర్శన మయుక్తము; "నిరంత
రంబుగ నభంబు పోల్కి పూర్ణంబయి తగు
బ్రహ్మమేనె విజ్ఞానైక రసము;" ననుచు
సర్వము నభేద దృష్టిఁ గాంచంగవలయు.

మనసై వేద మాప్తవ్యం నేహ నానాస్తి కించన
మృత్యోః స మృత్యుం గచ్ఛతి య ఇహ నానేవ పశ్యతి ||౧౧||

ఉ. స్వాంతముచేతనే పడయ శక్యమగున్ బరమాత్ము, భేదమా
వంతయుఁ గూడలే దితనియం; దిటులుండఁగ బ్రహ్మమం దవి
ద్యాంతరవర్తి యెవ్వఁ డణువంత పృథక్త్వము గల్గినట్లు శాఁ
జింత యొనర్చు; వాఁడు మృతిఁ జెందు, జనించు, నిరంతరంబుగన్

అంగుష్ఠమాత్రః పురుషో మధ్య ఆత్మని తిష్ఠతి,
ఈశానో భూతభవ్యస్య న తతో విజుగుప్సతే, ఏతద్వైతత్ ||౧౨||

సీ. అంగుష్ఠపరిమాణమగు హృత్కమలమందు
తచ్ఛిద్ర సంస్థితాంతఃకరణ, ము
పాధిగా, నంగుష్ఠ పరిమాణయుత వంశ
పర్వ మధ్య స్థితాంబరముభాతి,
నంగుష్ఠ పరిమాణుఁడగు పురుషుండు, శ
రీరమధ్యమున వర్తిల్లుచుండు
కాలత్రియ నియామకర్తర యీ జీవుండొ
యంచు నెఱింగి యున్నట్టివాఁడు

ఆ|| పరము లేమివలన, భయము నెఱుఁగమి
నాత్మరక్షణంబు నాచరింపఁ
దలఁపకుండు, నన్నుఁ దర్కించి యడిగితి
వీవు, తత్పదార్థ మిదియెసుమ్ము.

అంగుష్ఠ మాత్రః పురుషో జ్యోతి రివాధూమకః,
ఈశానో భూతభవ్యస్య స ఏవాద్య స ఉశ్వః, ఏతద్వైతత్ || ౧౩||

సీ. అంగుష్ఠ పరిమాణుఁడగు పురుషుం డధూ
మకము దాజ్యోతిస్సు మాడ్కి నగును
కాలత్రియా నియామకర్తగా నీతని
హృదయంబులను యోగు లెఱుఁగుచుఁ

రాతఁడే కూటస్థుఁ డతఁడె నిత్యుఁడు, నేఁ
డున్న జంతువులయందుండువాఁడె,
యతఁడె రేపుండంగలట్టి ప్రాణులనుండు,
నతనికి నెనవచ్చునట్టి పరుఁడు

గీ. పొడమఁ, డీతండ నీచేత, నడుగఁబడిన
వాఁడు; న్యాయానుసార మప్రాప్తమయ్యె
నాత్మలేఁడను పక్షంబు, నట్లనె క్షణ
భంగవాదమ్ము, ఖండింపఁ బడియె నిందు.

యథోదకం దుర్గే వృష్టం పర్వతేషు విధావతి,
ఏవం ధర్మాన్ పృథక్ పశ్యం స్తానేవాను విధావతి ॥౧౪॥

గీ. ఉచ్ఛ్రితస్థలిఁ గురియుచునున్న జలము
పర్వతవికీర్ణమై నశింపఁబడు రీతి,
జీవ పరమాత్మ భేద దర్శి యగువాఁడు
మాటిమాటికి దేహాధర్మములఁ బడయు.

యథోదకం శుద్ధే శుద్ధ మాసిక్తం తాదృగేవ భవతి
ఏవం మునే ర్విజానత ఆత్మాభవతి గౌతమ! ॥౧౫॥

ఇతి కారకోప నిషది ద్వితీయాధ్యాయే
ప్రథమావల్లీ సమాప్తా.

చ. అమలజలమ్మునందు విమలాంబువు వోయఁగ నేకమై విశు
ద్ధమగు విధంబునన్, మనన తత్పర బుద్ధిఁ బరిగ్రహించి యై
క్యమును నెఱుంగువానిదగు నాత్మయు, నేకరసంబు, నట్లశు
ద్ధము, నగుఁ గాన గౌతమ: కుతార్కిక దృష్టిఁ బరిత్యజింపుమా!

మ. తలిదండ్రుల్ తమ బిడ్డలందుఁగల తాత్పర్యంబునన్, తద్ధితో
క్తుల లాలించుచునుండు చందమున, నెంతో ప్రేమతో*తత్సహ

* మాతాపితృ.

స్రులకంటెన్ శ్రుతిప్రాణి సౌఖ్యమిటు కోరుంగానఁ దద్వేదసూక్తుల బ్రహ్మైక్య మెఱుంగఁ గోరుట, ముముక్షుత్వ్రైయ, మూహింపదే.

ఇది యాంధ్రి కాఠ కోప నిషత్తునంగల

రెండవ యధ్యాయమందలి మొదటివల్లి.

ఆంధ్ర కాఠ కోప నిషత్తు

ద్వితీయాధ్యాయము — ద్వితీయ వల్లి.

శ్రీ

పురమేకాదశద్వార మజస్యావక్ర చేతసః
అనుష్ఠాయ నశోచతి, విముక్తశ్చ, విముచ్యతే ॥౧॥

మ. పదునొక్కండగు ద్వారముల్ గలిగి, తత్పాలాదిసంయుక్తమై
నది దేహాఖ్యపురం, బవక్రమగుచున్ భాసించు విజ్ఞాన సం
పద నొప్పారెడు వేనికిం గలదొ, తద్బ్రహ్మంబు ధ్యానించినన్
వ్యథలం బాయు, కుత్రాదులన్ విడచు, జన్మంబొందఁడింకెన్నఁడున్

హగ్ంస శ్శుచిష, ద్వసు రంతరిక్షస,
ద్ధోతా వేదిష, దతిథి ర్దురోణసత్,
నృష, ద్వరస, దృతస, ద్వ్యోమసత్,
అబ్జా, గోజా, ఋతజా, అద్రిజా, ఋతం, బృహత్ ॥౨॥

సీ. ఆదిత్యుఁడై నిర్మలాభ్రంబునందుండు
గాలియై యంతరిక్షముననుండు,
అగ్నియై వేదియం దధివసించుచునుండు
*నతిథియౌచు 1కుంభమందెసంగు,
నతఁడె యంతర్యామియై మనుష్యులయందు
దేవతలందు వర్తిల్లుచుండు
2ఋతమునందుండు వసించు నాకసమున
వ్రీహ్యాదిరూపుఁడై పృథివిఁబొడము

* సోమరసస్వరూపుఁడు లేక అతిథి.

1 ద్రోణకలశము లేక గృహము.

2 యజ్ఞమునందు లేక సత్యమునందు.

గీ. శంఖ శుక్త్యాదులయి పుట్టు జలములందుఁ
యజ్ఞముల కంగముగఁ గల్గు; నద్రులందుఁ
బొడము నద్ర్యాది రూపమ్ముఁ బూని; యిట్టు
లయ్యు సత్యస్వభావుఁ డీయాత్మఘనుఁడు.

ఊర్ధ్వం ప్రాణ మున్నయ త్యపానం ప్రత్య గస్యతి
మధ్యే వామన మాసీనం విశ్వే దేవా ఉపాసతే ॥౩॥

చ. హృదయముకంటె నూర్ధ్వముగ నీతఁడు ప్రాణముఁ బొందఁ జేయు న
న్విధిగ నధగ స్థలమ్మునకు వీఁడె యపానముఁ బొందఁ జేయుఁ, దా
నెదఁగల బుద్ధియందెసగు నీతని సంభజనీయుఁ గొల్తుర
త్రిదశులు; *చక్షురాదులు నధీశుఁ బలెన్ †బలినాత్మఁ గొల్చెడిన్

అస్య విస్రంసమానస్య శరీరస్థస్య దేహినః
దేహా ద్విముచ్యమానస్య కిమత్ర పరిశిష్యతే ? ॥౪॥

గీ. దేహసంస్థితుఁడైనట్టి దేహి తనువు
నుండి విడివడుచుండ నేమున్నదింక ?
నృపతిపోఁ బురవాసులరీతిఁ, గార్య
కారణ కలాప మిదియెల్లఁ గదలిపోదె ?

న ప్రాణేన నాఽపానేన మర్త్యో జీవతి కశ్చన
ఇతరేణతు జీవంతి యస్మి న్నేతా వుపాశ్రితౌ ॥౫॥

సీ. "ప్రాణాది నాశమ్ము వలననే మేను వి
ధ్వస్తమౌచుండు, నవ్వాని కలిమి
మనుజుండు జీవించు" నని తలంపఁగరాదు
ప్రాణమ్ముచేత, నపానమునను,
చక్షురాదులను, నే జనుఁడు జీవింపఁడు,
కలసి కార్యము సేయుఁ గావున నివి
జీవనహేతువుల్ గావు, భూపతి కార్య
కారి నానాభృత్యగణమురీతి

* సామాన్యప్రజ లుపాయనములచే నధీశ్వరుని సేవించునట్లు
† రూపాది విజ్ఞానరూపమగు బలిచే

గీ. నగుఁ బరప్రియుక్తములు, పరార్థములును;
నెవ్వఁ డుండంగ నివి యాశ్రయించు, నేత
దఖిల సంఘాతభిన్నుఁ డైనట్టి యాత్మ
వలననే ప్రాణి తతి జీవవంతమయ్యె.

హన్త త ఇదం ప్రవక్ష్యామి, గుహ్యం బ్రహ్మసనాతనమ్
యథాచమరణం ప్రాప్య ఆత్మా భవతి గౌతమ ! ||౬||

క. దేని నెఱుఁగ సంసారము
రానేరదో, దేని నెఱుఁగ రామిఁ గలుగు, న
ద్దాని నచికేత! యతి ప్రా
చీన రహస్యమును నీకుఁ జెప్పెద వినుమా !

యోని మన్యే ప్రపద్యంతే శరీరత్వాయ దేహినః,
స్థాణు మన్యేఽనుసంయంతి, యథాకర్మ, యథాశ్రుతమ్ ! ||౭||

ఉ. మందలి జ్ఞానసంపదకు, ముందలి కర్మకు నర్హమౌ విధిన్
గొందఱు శుక్రబీజములఁ గూడుక మూఢులుగాన దేహమున్
జెందగ గర్భమందున వసించెద; రజ్ఞతముల్ మహాధముల్
గొందఱు స్థాణుభావమును గొందురు, మృత్యువుఁబొందుపిమ్మటన్

య ఏష సుప్తేషు జాగర్తి కామం కామం పురుషో నిర్మిమాణః,
త దేవ శుక్రం తద్బ్రహ్మ, తదేవామృతముచ్యతే
తస్మింల్లోకాః శ్రితా స్సర్వే, తదు నాత్యేతి కశ్చన, ఏతద్వైతత్ ||౮||

శా. ప్రాణాదుల్ నిదురించుచుండ, వనితాసృజ్యుక్ష్యమౌ కాను సం
తానంబెల్ల నవిద్యచే నెనఁడు సంస్థాపించుచున్ మేల్కొనుం
దా; నాతండె విశుద్ధమై యమృతమౌ తద్బ్రహ్మ;*ముర్వ్యాదులం
దేనిల్చున్; బరమాత్ముకన్న మఱి వేఱేదే నొకండున్నదే ?

మ. "ఒకఁడే యాత్మ గలం"డటంచు శ్రుతి యెన్నో మారులన్నన్ గుతా
ర్కిక, పాషండ, విచాలితాత్మకులు, వక్రీభూతబుద్ధుల్, కరం

* సర్వలోక ప్రకాశభూతుఁడగు నీబ్రహ్మమునందే

బకటా! బ్రాహ్మణులైక్యముం దెలియలే"రంచామెయే పాదరా
త్మకమై దానిన తెల్పుఁ గ్రింద పునరుక్తత్వమ్ముఁ బాటింపకన్.

అగ్నిర్యథైకో భువనం ప్రవిష్టో
రూపం రూపం ప్రతి రూపో బభూవ,
ఏకస్తథా సర్వభూతాంతరాత్మా
రూపం రూపం ప్రతి రూపో బహిశ్చ ॥౯॥

మ. *అతఁడొక్కఁడె ధనంజయుండు భువనంబందొప్పుచున్, దాహ్యమా
ప్రతి దార్వాది విభేదకోటికి సమర్థాంబౌ విధానంబునన్
బ్రతిరూపుండగునట్లు; భూతములలోనన్, బైన, నభ్రింబు నాఁ
బ్రతిరూపంబున కర్హమైన ప్రతిరూపంబూను వీఁడొక్కఁడై.

వాయుర్యథైకో భువనం ప్రవిష్టో
రూపం రూపం ప్రతి రూపో బభూవ,
ఏకస్తథా సర్వభూతాంతరాత్మా
రూపం రూపం ప్రతి రూపో బహిశ్చ ॥౧౦॥

మ. అతఁడొక్కఁడె ప్రభంజనుండు భువనంబందుం బ్రవేశించి దా
ప్రతిదేహంబున కర్హమైన ప్రతిరూపంబూను నట్లొక్కఁడే
యతఁడై భూతగణాంతరాత్ముఁడుగఁ దానయ్యుంబయిం భాసిలున్
బ్రతిరూపంబున కర్హమైన ప్రతిరూపంబూని, యభ్రంబటుల్.

సూర్యో యథా సర్వలోకస్య చక్షు
ర్న లిప్యతే చాక్షుషై ర్బాహ్యదోషైః;
ఏక స్తథా సర్వభూతాంతరాత్మా
న లిప్యతే లోకదుఃఖేన బాహ్యః ॥౧౧॥

ఆ. "అఖిలమునకు నొకఁడె యాత్మయౌనేని సం
సార దుఃఖమెల్ల సంభవించు
నట్టి పరుని కే" యటంచు సంశయమురాఁ
దెలుపు శ్రుతియె తేటతెల్లముగను.

---

* "ఒక్కఁడే యగు నగ్ని" యని యర్థము.

గీ. అఖిలలోక చక్షుర్భూతుఁడయ్యు, ద్యుమణి
చాక్షుషములగు బాహ్యదోషములనంటఁ;
డట్లొకఁడె సర్వభూతాంతరాత్ముఁడయ్యు,
నాత్మ, లోకదుఃఖమ్ముచే నంటఁబడఁడు.

సీ. జగమునం గల ప్రాణిజాతమంతయు నవి
ద్యామోహితంబు, భ్రాంతంబుఁ గాన
కామకర్మంబులం గలిగిన దుఃఖమ్ము
నాత్మ కారోపించి, యార్తిఁ జెందు,
నిజమాత్మయందు లేనే లేదవిద్య; ర
జ్జ్వాదులయందు సర్పాదికంబు
లేకుండినను, విపరీతబుద్ధ్యధ్యాస
మున నజ్ఞులవి యున్నవనితలంతు,
గీ. రట్టి రజ్జ్వాదు లేతదధ్యాస బాహ్య
మైన, వట్లాత్మ సర్వభూతాంతరాత్ముఁ
డయ్యు, విపరీతమైన యధ్యాసమునకు
బాహ్యుఁడై లోకదుఃఖసంస్పృష్టుఁ గాఁడు.

ఏకో, వశీ, సర్వభూతాంతరాత్మా
ఏకం రూపం బహుధాయః కరోతి,
త మాత్మస్థం యేఽనుపశ్యంతి ధీరా,
స్తేషాం సుఖం శాశ్వతం, నేతరేషామ్ ||౧౨||

గీ. అల్పుఁ, డధికుఁడు, సముఁడు లేనట్టివాఁడు,
కావున స్వతంత్రుఁడును, సర్వగతుఁడు, నాత్మ
యఖిలజగము నాతని వశంబందయుండు;
నతఁడె సర్వభూతములకు నంతరాత్మ.

మ. అమలజ్ఞాన ఘన స్వరూపము నొకండౌ దాని, రూపాహ్వయ
ప్రముఖోపాధివశంబుచే బహుగతుల్గాఁ జేయు నీతం, డచిం
త్యమహత్త్వంబున; నద్దమందు ముఖమట్లాత్మం బ్రకాశించు బ్ర
హ్మముఁగన్ ధీరుల కబ్బు నిత్యసుఖ; మన్యప్రాప్తమెట్లయ్యెడిన్?

నిత్యోఽనిత్యానాం చేతన, శ్చేతనానా
మేకో, బహూనాం యోవిదధాతి కామాన్
త, మాత్మస్థం, యేఽనుపశ్యంతి ధీరా,
స్తేషాం శాంతిః శాశ్వతీ, నేతరేషామ్ ॥౧౩॥

గీ. ఏకమై యున్న యేపరమేశ్వ రుఁడు
పలువురకు వారి వారి కర్తలకుఁ దగిన
ఫలముల నొసంగు, నాపరాత్పరుఁడ నిత్యు
లైన వారలలో నిత్యుఁడైనవాఁడు.

గీ. చేతనప్రాణితతిలోన చేతనుండు,
స్వతను హృదయాభ్రగతబుద్ధిఁ బరగు నతని,
ధీరు లెవ్వారు సూతు, రవ్వారు నిత్య
శాంతిఁగాంతురు, పరులట్టి శాంతిఁ గనరు.

"తదేత" దితి మన్యంతేఽనిర్దేశ్యం పరమం సుఖమ్
కథం ను తద్విజానీయాం కిము భాతి విభాతివా ॥౧౪॥

మ. "అది, య"ట్లంచును నిర్ణయించుట కశక్యంబుత్తమంబౌసుఖం
బెదియో, దాని 'నదే యి'దంచును దలంతు్ర బ్రహ్మవేత్తల్, నిజం
బది భాసించునె ? నాదు బుద్ధి కది యత్యంతంబు విస్పష్టమై
నదియై వెల్గునె ? దాని నేనెఱుఁగఁగా శక్తుండ నెట్లయ్యెదన్ ?

"న తత్ర సూర్యో భాతి," న చంద్ర తారకం
నేమా విద్యుతో భాంతి, కుతోఽయ మగ్నిః ?
త మేవ భాంత మనుభాతి సర్వం
తస్య భాసా సర్వమిదం విభాతి ॥౧౫॥

ఇతి కాఠ కోప నిషది ద్వితీయాధ్యాయే

ద్వితీయావల్లీ సమాప్తా.

మ. రవియుం, జంద్రుఁడురిక్కలున్, మెఱుపులున్, బ్రహ్మాంబువెల్గింపఁజా
లవు, వైశ్వానరుఁ జెప్పనేటికి ? పరబ్రహ్మాను సారంబులై
యివి, తా మెల్ల పరప్రకాశమున నెంతే భాసిలుం, గార్యమం
దవు కాంతిప్రసరంబుచే నెఱుఁగ శక్యంబాత్మవిద్యోతమున్.

ఇది యాంధ్ర కారకోపనిషత్తునంగల
రెండవయధ్యాయమందలి రెండవవల్లి.

ఆంధ్ర కాఠ కోప నిషత్తు

ద్వితీయాధ్యాయము — తృతీయవల్లి.

౬

ఊర్ధ్వమూలోఽ, వాక్ శాఖః, ఏషోఽశ్వత్థః, సనాతనః
త దేవ శుక్రం, తద్బ్రహ్మ, తదేవామృతముచ్యతే
తస్మింల్లోకాః శ్రితాః సర్వే, తదు నాత్యేతి కశ్చన, ఏతద్వై తత్ ॥౧॥

గీ. ఎండమావుల చందాన, నింద్రజాల,
మట్లు, గంధర్వపురిపోల్కి, నకట! తోఁచు
చున్నటులనుండి నశియించుచుండుఁగాన
సత్యమింతయుఁ గలదె సంసారమందు.

గీ. మరణజననాద్య నర్థసమన్వితంబు,
ప్రతి నిమిషభంగురము నభావాత్మకంబు
నగుట సంసార మెఱుగ శక్యంబె?
యిది యసారమైనది కదళికా స్తంభమట్లు.

సీ. మాలిక. ప్రాఁబల్కు-కొనల నిర్ధారితంబగు
పరబ్రహ్మంబు మూలసారమ్ముగాఁగ,
అజ్ఞాన, కామకర్మాజ్ఞాత చైతన్య
ములను, బీజమున నుద్భూతిగాఁగ
అపర విజ్ఞాన, క్రియాశక్తియుఁగ రూపుఁ
డయిన పితామహుం డంకురముగ
జగమునం గల సర్వజంతులం గల లింగ
దేహముల్ చెట్టుబోదెలవిగాఁగ
దర్పంబుఁ గలిగింపఁ దగిన తృష్ణా సలి
లంబుచేఁ దనకు సేకంబుగాఁగ

జ్ఞానేంద్రియార్థంబులైన శబ్దరసాది
కములు *ప్రవాళాంకురములుగాఁగ
అఖిల శృతి, స్మృతి, న్యాయ విద్యోపదే
శమ్ములయ్యవి పలాశములుగాఁగ
యజ్ఞాదికము కుసుమావళిగాఁగ, దుః
ఖసుఖవేదనలెల్ల రసములుగను
ప్రాణ్యుపజీవ్యమై పరఁగెడు పుత్రాశ్వ
పశ్వాదికంబెల్ల పండ్లుగాఁగ
ఫలతృష్ణయను జలంబులు వోయనెదిగిన
కర్మవాసనలెల్ల ‡కాండములుగ
సప్తలోకంబులు సకలభూతంబులు
ననెడి ఖగావళి కాశ్రయముగ
జంతుహర్షాది సంజాత సంగీత, హా
హాదిధ్వనులు పక్షినాదములుగ
ఆగమవిహిత బ్రహ్మాత్మ సందర్శనా
సంగశస్త్రమునఁ హింసనముగాఁగ

గీ. కామకర్మానిలంబుచేఁ గంపితంబు
నారతము చలించునది, సనాతనంబు
స్వర్గ, నరకాది శాఖోపశాఖలెసఁగ,
వరలు సంసారమనెడి యశ్వత్థ తరువు.

మ. † తరుమూలంబమృతంబు, శుద్ధమగు, నేతద్బ్రహ్మమత్యంతమున్
బరమార్థంబగు; వీని యందు భువనవ్రాతంబు చూపట్టున
య్యరె! గంధర్వపురీ, మరీచ్యుదక, మాయా, తుల్యమై; కార్యమై
పరఁగెం గాన నతిక్రమింపదు పరబ్రహ్మాఖ్యమౌ హేతువున్.

---

* చిగురుటాకులు, మొలకలు.

‡ అవాంతరమూలములు.

† సంసారమునకు కారణము.

యదిదం కించ జగత్సర్వం ప్రాణఏజతి నిఃసృతమ్
మహద్భయం వజ్రముద్యతం యఏత ద్విదు రమృతా స్తే భవంతి॥౨॥

క. "జగముల కెల్లను మూలం
బగు బ్రహ్మమె లేదసత్తునందుద్భూతం
బగునవి లోకము"లని 'యనఁ
దగ'దని శ్రుతి స్పష్టమగు విధాన నిటులనున్.

మ. పరమాత్మ స్థితిచేత నిజ్జగము సర్వంబుద్భవంబై నరే
శ్వరు, దండోద్యతపాణిఁ గన్గొని భయభ్రాంతాత్ములై భృత్యులె
ల్లరు తచ్ఛాసనవర్తులౌ పగిది వజ్రంబెత్తెనో నాభయం
కరుఁడో నాత్మభయంబుచే నియతమౌ కర్మంబుఁ గావించెడిన్.

క. ఎవరు నిజాంతఃకరణ
పరివృత్తులకు సాక్షిభూతు, బ్రహ్మము నెఱుం
గవలంతులో, యవ్వారల
కవు మోక్షావగతి, మరణమందరువారల్.

భయా దస్యాగ్ని స్తపతి, భయా త్తపతి సూర్యః,
భయా దింద్రశ్చ, వాయుశ్చ, మృత్యుర్ధావతి పంచమః ॥3॥

గీ. వానికి భయంపడి తపించు పావకుండు,
వానికి భయంపడి తపించు భాస్కరుండు,
వాయు, విందుడు, నైదవవాఁడు యముఁడు,
నతనియెడ భీతిఁ దమ పనులాచరింతురి.

ఇహ చే దశక ద్బోద్ధుం ప్రాక్ శరీరస్య విస్రసః
తతః సర్వేషు లోకేషు శరీరత్వాయ కల్పతే ॥౪॥

ఉ. భీతికిఁ గారణంబయిన వీని శరీరము వోక మున్నె, యి
ట్భూతలమందెఱింగిన విముక్తుఁడగున్ మరణాదికంబుచే;
నీతని నెఱ్ఱుంగమిఁ, జనించుచుఁ జచ్చుచునుండుఁ; గావునన్
భౌతిక దేహమున్నపుడె బ్రహ్మమెఱింగిడి పూర్ని, మేలగున్.

యథాదర్శే తథాత్మని, యథాస్వప్నే తథాపితృలోకే,
యథాప్సుపరీవ దదృశే తథాగన్ధర్వలోకే,
ఛాయాతపయోరివ బ్రహ్మలోకే ॥౫॥

మ. వదనంబద్దమునందుఁ దోఁచు విధి విస్పష్టంబుగా బ్రహ్మ మి
య్యెదఁ దోఁచున్, బితృలోకమందు కలయుందె; ట్లట్ల విస్పష్టమా
నది; గంధర్వజగంబునందు నుదకంబందట్ల విస్పష్టమా
నది; ఛాయోష్ణములందుఁ బోలె స్ఫుటమౌన బ్రహ్మలోకంబునన్

గీ. బ్రహ్మలోకంబునందు, నివ్వసుధయందు
కాని యాత్మదర్శన మొందు కడలఁ బొంద
రాదు; బ్రహ్మజగంబౌ దుష్ప్రాప్య, మగుటఁ
విడువక ప్రయత్న మిందె కావింపవలయు.

ఇంద్రియాణాం పృథగ్భావ, ముదయాస్తమయౌ చ యత్
పృథ గుత్పద్యమానానాం మత్వా ధీరో న శోచతి ॥౬॥

మ. "శ్రవణాద్యర్థము భూతజాతమగు శ్రోత్రాదీంద్రియవ్రాతమె
ల్ల విశుద్ధాత్మునికంటె భిన్న; మిదియే ప్రాపించుచుండున్ సము
ద్భవనాశంబులనెల్ల; ఆత్మ యది నిత్యైక స్వభావం" బటం
చు, విచారించిన ధీరుఁ డెట్టి దశలన్ శోకింపఁడావంతయున్.

ఇంద్రియేభ్యః పరం మనో మనసః సత్త్వముత్తమమ్
సత్త్వాదధి మహానాత్మా మహతోఽవ్యక్త ముత్తమమ్ ॥౭॥
అవ్యక్తాత్తు పరః పురుషో వ్యాపకోఽలింగ ఏవ చ
యజ్జ్ఞాత్వా ముచ్యతే జన్తు రమృతత్వం చ గచ్ఛతి ॥౮॥

గీ. ఇంద్రియంబులకన్న నియ్యెద పరంబు,
స్వాంతమునకంటె బుద్ధిశ్రేష్ఠంబు మిగుల,
దానికంటెను మహదాత్మ, దానికంటె
నఖిల కారణ మవ్యక్త మగు పరంబు.

గీ. పురుషుఁ డవ్యక్తమునకంటెఁ బరుఁడు, వ్యాప
కుండు, బుద్ధ్యాదిగుణవియుక్తుండు నగును
వాని నెఱిఁగిన ప్రాణి జీవదశయందు
యజ్ఞతను బాయు, మేనుపోనమృతుఁడగును.

న సందృశే తిష్ఠతి రూప మస్య,
న చక్షుషా పశ్యతి కశ్చనైనమ్,
హృదా మనీషా మనసాఽభిక్లృప్తో
య ఏత ద్విదు రమృతాస్తే భవంతి ॥౯॥

గీ. సర్వ సంసార ధర్మ వర్జనముఁ గల్గు
వాఁడు బ్రహ్మ, మ్మతనికి రూపంబు లేదు
రూపవద్వస్తువు నె జనుల్ చూడఁగలరు,
కాన దర్శన విషయుండు గాఁడితండు.

గీ. ఇంద్రియంబుల నెవఁడు గ్రహింపఁజాలఁ
డతని, మనమును నియమించునట్టిదగుచు.
మనన రూపమ్ము, హృద్గతమ్ము, నగునట్టి
బుద్ధిచేతనే యాత్మను బొందవలయు.

క. ఎవరు నిజాంతఃకరణ
ప్రవృత్తులకు సాక్షిభూతు బ్రహ్మమ్ము నెఱుం
గవలంతురో, యవ్వారల
కవు మోక్షావగతి, మరణమందరు వారల్.

యదా పంచావతిష్ఠంతే జ్ఞానాని మనసా సహ,
బుద్ధిశ్చ న విచేష్టతే, తామాహుః పరమాం గతిమ్ ॥౧౦॥

చ. స్వవిషయ సన్నివృత్తమగు జ్ఞానములైదును, నాత్మయందు, త
ద్ద్వివిధవికల్ప *ముఖ్యవినివృత్తమనస్సహితంబులౌచు నె
ప్డు వెలసిలున్, విచేష్టయును బుద్ధియు వర్తిలుచుండు; నట్టియో
గ్యవిధగతిం బ్రకృష్టగతియంచు వచింతురు పండితోత్తముల్.

తాం యోగ మితి మన్యంతే స్థిరా మింద్రియ ధారణామ్,
అప్రమత్త స్తదా భవతి, యోగోహి ప్రభవాప్యయౌ ॥౧౧॥

గీ. దాని బాహ్యాంత రింద్రియ ధారణను స్థి
రంబయిన దాని బుధులు యోగంబటంచు
నెంచెద, రనర్థతతి నశియించునంత
దీన నాత్మ, స్వరూప ప్రతిష్ఠుఁడగును.

* ముఖ్యశబ్దముచే సంకల్పము గ్రహింపనగు.

గీ. అప్పుడు సమాధికాలమున ప్రయత్నమూన
వలయు, బుద్ధ్యాదికము చేష్టఁ బాయునప్పు
డప్రమత్తుండగుఁ; న దేలయనఁగ యోగ
మద్ది‡యుపజనాపాయధర్మాన్వితంబు.

నైవ వాచా, నమనసా, ప్రాప్తుం శక్యో నచక్షుషా
అస్తీతి బ్రువతోఽన్యత్ర కథం తదుపలభ్యతే ౧౨॥

క. పలుకువలన, మనమున, చూ
పుల నెవ్వానికిని నాత్మ పొడసూపఁ, డిఁకన్
గలఁడనియెడి విశ్వాసముఁ
గల యాతఁడెకాని, యొరుఁడు గనుఁగొనఁ డతనిన్.

అస్తీత్యేవోపలబ్ధవ్యస్తత్త్వభావేన చోభయోః
అస్తీత్యేవోపలబ్ధస్య తత్త్వభావః ప్రసీదతి ॥౧౩॥

సీ. ఆసురం బైనట్టి నాస్తికవాదంబు
త్యజియించి, యాస్తికం బాశ్రయింప
వలయును, దొల్త సోపాధికునాత్మ న
స్తిత్వ భావంబుచేఁ దెలిసికొనిన,
నామరూపోపాధి నాశంబుగల యాత్మ
తత్త్వభావంబు ప్రాప్తమగుఁ బిదప;
విదితావిదితభిన్న, మిది యద్వయము, నేతి
నేతి ప్రముఖవాక్య నిర్ణీతంబు

గీ. నరస, మస్థూల, మనణువు, నైన యట్టి
'దస్తి'యను భావమును పూర్వమాశ్రయించు
వానికె లభించు నాత్మ తత్త్వంబు; గాని
యన్యులకుఁ దత్ప్రకాశ మెట్లబ్బఁగలదు?

‡ [చిత్తవిక్షేపరాహిత్యాది సత్త్వగుణముల] పుట్టుక ఉపజనము (రాగద్వేషచిత్తవిక్షేపాదుల) నాశము అపాయము.

ఓం సహ నావవతు సహనౌభునక్తు, సహవీర్యం కరవావహై
తేజస్వి నా వధీతమస్తు మావిద్విషావహై.

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః.

ఇతి కాఠ కోప నిషది ద్వితీయాధ్యాయే
తృతీయావల్లీ సమాప్తా.

ఇది యాంధ్రీ కాఠ కోప నిషత్తునంగల
రెండవయధ్యాయమందలి రెండవవల్లి
సంపూర్ణమాయెను.

